

wetenschappelijk bureau voor
onderzoek, expertise en advies
op het gebied van leefwijzen,
verslaving en daaraan gerelateerde
maatschappelijke ontwikkelingen

Hulpacceptatie van plegers van huiselijk geweld

Een kwalitatieve studie naar factoren die de hulpacceptatie van plegers beïnvloeden

Cas Barendregt
Barbara van Straaten
Sybren Eppinga
Elske Wits

Hulpacceptatie van plegers van huiselijk geweld

Een kwalitatieve studie naar factoren die de hulpacceptatie van plegers beïnvloeden

IVO, juni 2010

Cas Barendregt
Barbara van Straaten
Sybren Eppinga
Elske Wits

Voorwoord

Voor u ligt de rapportage over hulpacceptatie van plegers van huiselijk geweld. Een praktijkonderzoek naar een belangrijk en actueel thema, maar met grote kans om tegen praktische hindernissen aan te lopen. We wilden namelijk (onder andere) met plegers van huiselijk geweld zelf praten over hun ervaringen met hulpacceptatie of - weigering. Maar willen plegers hier wel over praten, ten behoeve van onderzoek?

Zoals vooraf al gedacht (en gevreesd), bleek het te spreken krijgen van plegers inderdaad een moeilijke opgave. Veel dank is verschuldigd aan Monique Taal en Monika van Hoorn van de GGD, die talloze keren vaak tevergeefs hebben gebeld met plegers, slachtoffers en soms hun familieleden. Ook bedanken wij de medewerkers van CVD, het Dok en De Waag voor de moeite die zij hebben gedaan om tijdens de individuele en groepsgesprekken het onderzoek te berde te brengen en de cliënten en patiënten te motiveren mee te werken.

Tot slot willen wij alle geïnterviewden danken voor hun deelname. Ten eerste de plegers die instemden met een interview, en vaak openhartig hun verhaal deden. Ten tweede de slachtoffers, voor hun inzet en, ondanks dat dit vaak gepaard ging met het oprakelen van nare herinneringen, hun openhartigheid. En als laatste de professionals, die tijd hebben vrijgemaakt in hun drukke agenda's. Ons viel hun betrokkenheid en hun gedrevenheid op om het probleem van huiselijk geweld te helpen oplossen.

De onderzoekers

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Achtergrond	5
1.2 Tijdelijk huisverbod en strafrechtelijk traject	5
1.3 Vraagstelling	7
1.4 Leeswijzer	7
2. Methode	9
2.1 Dataverzameling	9
2.2 Selectie van deelnemers	12
2.3 Analyse	13
3. Resultaten	14
3.1 Hulpverlening aan plegers van huiselijk geweld	14
3.1.1 Mate van vrijwilligheid	14
3.1.2 Motivatie tot hulpacceptatie	16
3.1.3 Typen plegers	18
3.2 Ervaringen met de aanpak van huiselijk geweld	20
3.2.1 Ervaringen van plegers	20
3.2.2 Ervaringen van professionals	23
3.2.3 Ervaringen van slachtoffers	24
3.3 Het tijdelijk huisverbod in het licht van hulpacceptatie	27
3.3.1 Parallel traject als stok achter de deur	27
3.3.2 Logistiek	28
3.3.3 Verlenging	29
3.3.4 Tijdelijk huisverbod als straf	29
4. Conclusie, discussie en aanbevelingen	31
4.1 Beantwoording onderzoeksvragen	31
4.2 Discussie	33
4.3 Aanbevelingen	34
Referenties	37
Bijlage 1: Trajectbeschrijvingen tijdelijk huisverbod	
Bijlage 2: Trajectbeschrijvingen pilot strafrechtelijk traject	
Bijlage 3: Betrokken hulpverleningsinstanties	

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

In Rotterdam is enkele jaren ervaring opgedaan met een vernieuwende aanpak van huiselijk geweld, waarbij door de politie aangehouden plegers van huiselijk geweld direct gescreend worden en hulp aangeboden krijgen. Sinds medio 2006 wordt kort na aanhouding op het politiebureau of bij de voorgeleiding een (lid van een) zogenaamd screeningsteam¹ met de pleger in contact gebracht. Via een gesprek met een 'screener' wordt een inschatting van de benodigde hulp gemaakt en de bereidheid om hulp te aanvaarden. Aanvaarding van hulp betekende in de praktijk een lagere straf voor de pleger. Deze aanpak is vanaf begin 2009 in enkele politiedistricten² gewijzigd en wordt daar getest in de *pilot strafrechtelijke aanpak*. Deze aanpak moet zorgen voor een snellere doorlooptijd van huiselijk geweld zaken en het eerder betrekken van daderhulpverlening bij het strafrechtelijk traject. Daarnaast is landelijk de *wet Tijdelijk Huisverbod* in werking getreden. Het tijdelijk huisverbod (voor de pleger van huiselijk geweld) is een landelijk instrument dat tot doel heeft het slachtoffer te beschermen en hulpverlening op gang te brengen. De effecten van het tijdelijk huisverbod zijn nog niet bekend. Intensivering van de hulpverlening aan het slachtoffer en het tijdelijk huisverbod voor de pleger kunnen voor een stroomversnelling zorgen in het oplossen van de crisissituatie. Daarnaast kan de hulp die de pleger krijgt aangeboden zorgen voor een vermindering in recidive.

Acceptatie van hulp door plegers van huiselijk geweld is niet eenvoudig te bereiken. In dit onderzoek staat de vraag centraal hoe de hulpaceptatie kan worden vergroot en wat de rol van het tijdelijk huisverbod (THV) daarin is. Doel van het onderzoek is het vinden van aanknopingspunten voor het vergroten van de hulpaceptatie na het eerste contact met de crisisdienst (huisverbod) of vroeghulp van de Reclassering (pilot strafrechtelijk traject). Deze beide 'routes' worden in onderliggende rapportage besproken. Eerst beschrijven we in dit hoofdstuk de context van het onderzoek, en de uitgewerkte vraagstelling.

1.2 Tijdelijk huisverbod en strafrechtelijk traject

Het THV en de pilot strafrechtelijke aanpak worden in Rotterdam naast elkaar toegepast. Hieronder wordt de werkwijze per aanpak kort toegelicht. Voor een uitgebreide procesbeschrijving van het strafrechtelijk traject en het tijdelijk huisverbod kunt u bijlage 1 en 2 raadplegen.

---

¹ Een screeningsteam bestaat uit medewerkers van het Centrum voor Dienstverlening, Reclassering Nederland en het Dok (centrum voor ambulante forensische psychiatrie).

² In de politiedistricten 9 en 10 van Politie Rotterdam-Rijnmond: Rotterdam Zuid.

Tijdelijk huisverbod

Vanaf 1 januari 2009 is de wet Tijdelijk Huisverbod in werking getreden. Bij incidenten van huiselijk geweld kan de burgemeester beslissen een THV op te leggen indien wordt gevreesd dat het geweld wordt voortgezet. In Rotterdam is de hulpofficier van justitie gemandateerd om een huisverbod op te kunnen leggen. De duur van dit huisverbod is 10 dagen, maar kan worden verlengd tot 28 dagen. De afweging om een huisverbod te verlengen draait om de vraag of er sprake is van voorgezette dreiging voor de achterblijvers. Doel van het THV is het wegnemen van de acute dreiging voor het slachtoffer en het creëren van een situatie waarin zowel aan het slachtoffer als aan de plegger hulp kan worden aangeboden. Het zwaartepunt van de wet en de uitvoering ervan ligt op het creëren van veiligheid en het verlenen van hulp aan het slachtoffer (en eventueel de kinderen). Echter, om de spiraal van geweld te doorbreken wordt ook ingezet op de plegger. Wanneer een tijdelijk huisverbod wordt opgelegd, krijgt de uithuisgeplaatste een hulpaanbod bij een van de betrokken behandelinstellingen. In de memorie van toelichting bij de wet Tijdelijk Huisverbod wordt het belang hiervan benoemd.

Strafrechtelijk traject (pilot)

Vanaf 1 januari 2009 worden in de politiedistricten 9 en 10 van Politie Rotterdam-Rijnmond plegers van huiselijk geweld gescreend door het Vroeghulpteam Huiselijk Geweld van de Reclassering. Op basis van screening wordt de plegger doorverwezen naar een van de betrokken behandelinstellingen (het Dok, De Waag, CVD). Ook is doorverwijzing voor verdere forensische diagnostiek mogelijk. Bij minder zware feiten wordt de plegger uitgenodigd voor een zogenaamde TOM-zitting (Taakstraf Openbaar Ministerie). Een TOM zitting is niet een echte strafzaak, maar een stap eraan voorafgaand, waarbij de officier van justitie onderzoekt of hij gebruik kan maken van zijn sepotrecht. De Reclassering rapporteert aan de officier van justitie over de plegger, onder andere over zijn deelname aan behandeling. Bij zwaardere feiten wordt de plegger gedagvaard of voorgeleid voor de rechter-commissaris. Deze aanpak is vooralsnog alleen van toepassing in de politiedistricten 9 en 10 en is alleen van toepassing indien geen tijdelijk huisverbod wordt opgelegd. De Officier van justitie zal gebruik maken van het sepotrecht als blijkt dat er geen sprake is van verdere dreiging en de verdachte zich, zoals blijkt uit de rapportages van de Reclassering, zich laat behandelen. Als de zaak wordt geseponneerd, is dit meestal onder voorwaarde van een proeftijd en voortzetting van de behandeling.

In tabel 1 staan samengevat de betrokken partijen van de verschillende trajecten vermeld, met daarbij kort de rol die deze partij speelt en binnen welke aanpak dit gebeurt.

Tabel 1. Betrokken partijen bij het tijdelijk huisverbod en de pilot strafrechtelijk traject

Partij	Rol	THV	pilot ST
Politie	Ter plaatse na incident, invullen Risicotaxatie-instrument huiselijk geweld (RiHG) - eventueel: melding Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) -, aanhouding plegger, controle naleving THV, Hulpofficier van justitie legt huisverbod op basis van uitslag RiHG.	X	X

Partij	Rol	THV	pilot ST
Crisis Interventie Team (CIT, onderdeel van CVD)	Ter plaatse na incident, contact met slachtoffer en pleger, invullen RiHG, doorverwijzing pleger naar behandelinstelling.	X	
Reclassering	Op politiebureau na incident (kantooruren), intake pleger, doorverwijzing pleger, rapportage aan Openbaar Ministerie, toezicht op schorsende voorwaarden.		X
Openbaar Ministerie	TOM-zitting, opleggen taakstraf, schorsende voorwaarden, of doorverwijzen naar politierechter		X
Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG)	Coördinatie hulp aan slachtoffer, advies aan burgemeester i.v.m. verlenging (waarvoor ook pleger wordt gesproken).	X	
Burgemeester	Rotterdam: legt eventuele verlenging op Randgemeenten: legt huisverbod en verlenging op.	X	
Behandelinstellingen (CVD, het Dok, De Waag)	Intake en behandeling, rapportage aan ASHG gedurende THV-periode, terugkoppeling behandeltrouw aan Reclassering.	X	X

1.3 Vraagstelling

De onderzoeksvragen luiden als volgt:

1.
  - a. Wat zijn bij Rotterdamse plegers van huiselijk geweld de achtergrond en motieven voor hulpacceptatie?
  - b. Wat zijn bij Rotterdamse plegers van huiselijk geweld de achtergrond en motieven voor hulpweigerings/ uitval uit een hulptraject?
2. Hoe ervaren de betrokkenen - plegers, slachtoffers en professionals - de aanpak van screening van en hulpverlening aan plegers en hoe kijken zij aan tegen (de mogelijkheid van) het tijdelijk huisverbod?
3. Zijn er indicaties dat het tijdelijk huisverbod de hulpacceptatie van plegers van huiselijk geweld vergroot?

Onder hulpacceptatie verstaan wij het daadwerkelijk starten van en participeren in een hulpverleningstraject door een cliënt. De motivatie hiervoor kan (aanvankelijk) extrinsiek zijn.

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt de wijze besproken waarop dit onderzoek is uitgevoerd. In hoofdstuk 3 bespreken wij de resultaten van het onderzoek. In hoofdstuk 4 wordt tot slot samengevat antwoord gegeven op de onderzoeksvragen en volgen discussie en aanbevelingen.

2. Methode

Voor beantwoording van de onderzoeksvragen is informatie verzameld vanuit vier verschillende bronnen: literatuuronderzoek, interviews met professionals, interviews met plegers en interviews met slachtoffers. Per bron wordt in § 2.1 toegelicht op welke manier de dataverzameling heeft plaatsgevonden. In § 2.2 wordt beschreven op welke manier de selectie van deelnemers tot stand is gekomen, en in § 2.3 is uiteengezet hoe de analyse heeft plaatsgevonden.

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden dient het perspectief van de geïnterviewden (professionals, plegers, slachtoffers) centraal te staan. Door na te gaan hoe de plegers van huiselijk geweld tegen hun situatie en tegen de genomen maatregelen aankijken, verkrijgen we inzicht in de motieven om hulp al dan niet te accepteren (vraag 1). Informatie over de ervaringen van alle betrokkenen - plegers, slachtoffers en professionals – met hulpverlening aan plegers en het tijdelijk huisverbod (vraag 2) moet het inzicht in de hulpacceptatie van plegers en de processen die daarbij een rol spelen in een breder perspectief zetten. In het licht van de onderzoeksvragen is deze benadering adequaat, omdat niet de situatie zoals die 'is' maar zoals die wordt 'ervaren' het gedrag van mensen bepaalt³.

2.1 Dataverzameling

Documentanalyse en literatuuronderzoek

Voor achtergrondinformatie over de aanpak van huiselijk geweld zijn literatuurbronnen geanalyseerd, voornamelijk relevante beleidsdocumenten. Het gaat hier bijvoorbeeld om onderzoeken uit andere gemeenten naar de aanpak van huiselijk geweld, Rotterdamse rapporten over huiselijk geweld en beleidsdocumenten. Daarnaast is in de wetenschappelijke literatuur gezocht naar bruikbare theoretische kaders voor het beschrijven van de motivatie om hulp te accepteren (zie § 3.1).

Interviews met professionals

Verschillende organisaties zijn nauw betrokken bij de Rotterdamse aanpak van huiselijk geweld. Elk van deze organisaties heeft een andere plaats in de keten, vervult een andere taak, en ziet daarom de aanpak vanuit een ander oogpunt. Deze verscheidenheid aan visies en ervaringen levert waardevolle inzichten op met betrekking tot de aanpak van huiselijk geweld. Zij beoordelen elk vanuit hun eigen taakgebied de aanpak. Er is getracht van alle belangrijke betrokken organisaties en instellingen ten minste een professional te spreken. Er is met 13 professionals van acht betrokken organisaties gesproken. De interviews zijn gehouden aan de hand van een topiclijst, zijn face-to-face afgenomen op de locatie waar de professional werkzaam was en duurden ongeveer een uur. De interviews zijn opgenomen met een audioapparaat en daarna letterlijk uitgetypt. Er is gesproken met medewerkers van de volgende organisaties: GGD, Advies

---

³ Deze notie werd voor het eerst geformuleerd door William Thomas (1928): *If men define situations as real, they are real in their consequences.*

en Steunpunt Huiselijk Geweld, Politie Rotterdam-Rijnmond, Reclassering, Openbaar Ministerie, CVD, Het Dok en De Waag. Binnen deze organisaties is met medewerkers gesproken die de volgende functies uitoefenen: beleidsmedewerkers, coördinatoren, portefeuillehouders, (cluster)managers, een medewerker vroeghulp, een medewerker van het crisisinterventieteam, een teamleider plegerhulpverlening en behandelaren.

Interviews met plegers

Een van de problemen in onderzoek waarbij 'moeilijke doelgroepen' betrokken zijn is de werving van geïnterviewden. De doelgroep 'plegers van huiselijk geweld' is een doelgroep die voor onderzoek moeilijk te bereiken kan zijn en weinig genegen is mee te werken. Zoals vooraf al in zekere mate was ingecalculeerd, verliep het werven van plegers moeizaam. In het onderzoeksvoorstel werd beoogd om 15 plegers met een huisverbod en 15 plegers die onder de strafrechtelijke aanpak vallen te interviewen. Deze aantallen zijn niet gehaald: er zijn uiteindelijk twintig plegers van huiselijk geweld geïnterviewd. Hiervan hadden er zeven een strafrechtelijk traject, was er één 'hulpzoekende pleger' die zichzelf heeft aangemeld bij de plegerhulpverlening. We spraken met twaalf plegers die (ook) een tijdelijk huisverbod hadden gekregen. Er is op twee verschillende manieren geworven:

- Medewerkers van de GGD bellen plegers via registratiesysteem e-Vita. De GGD heeft in de wervingsperiode twee werknemers kunnen vrijmaken om in e-Vita contactgegevens van plegers van huiselijk geweld op te zoeken en hen telefonisch te werven. In principe zijn alle incidenten van huiselijk geweld die hebben plaatsgevonden tussen februari en juli 2009 in de werving betrokken. Plegers die minderjarig zijn, gevallen waar een zeer ernstig delict heeft plaatsgevonden en plegers bij wie in e-Vita staat vermeld dat zij zeer slecht Nederlands spreken zijn niet gebeld. In totaal hebben zij 595 telefoonnummers gebeld van zowel plegers als slachtoffers. Een belangrijke reden dat zij uiteindelijk slechts 28 plegers hebben kunnen uitnodigen, is het grote aantal niet juiste (actuele) telefoonnummers van plegers of slachtoffers in e-Vita. Wanneer de voice-mail actief stond is deze niet ingesproken. Via deze weg zijn voor een interview 28 plegers benaderd: 15 plegers hebben geweigerd, en 13 plegers hebben toegezegd mee te werken aan het interview. Niet alle plegers die hebben toegezegd hebben ook daadwerkelijk deelgenomen: 7 plegers zijn niet verschenen op de gemaakte afspraak. Deze wervingsmethode heeft uiteindelijk geleid tot 6 interviews.
- Via organisaties die plegerhulp bieden. Aan alle instanties die plegerhulpverlening leveren is gevraagd of zij ons kunnen helpen met het werven van plegers. Dit heeft 14 interviews opgeleverd.

Tijdens een interview met een slachtoffer kwam de pleger (een hulpweigeraar) toevallig binnenlopen en is ook met hem heel kort gesproken.

Via het Dok zijn negen plegers geworven, via CVD vier, via de GGD zes en via De Waag één. In tabel 2 en 3 zijn de kenmerken van geïnterviewden weergegeven.

Tabel 2. Persoonskenmerken van plegers met een strafrechtelijk traject.

Strafrechtelijk traject	Leeftijd	Geslacht	Gezinssituatie na incident	Werk: ja/nee	Culturele achtergrond
Geïnterviewde 1	52	M	Nieuwe relatie, niet samenwonend	Ja	Nederlands
Geïnterviewde 2	25	V	Alleenstaand	Ja	Antilliaanse
Geïnterviewde 3	27	M	Alleenstaand	Ja	Nederlands
Geïnterviewde 4	38	M	Woont in bij ouders	Ja	Nederlands
Geïnterviewde 5	40	M	Woont alleen	Ja	Nederlands
Geïnterviewde 6	33	M	Woont alleen	Ja	Nederlands
Geïnterviewde 7	28	M	Woont bij slachtoffer	Nee	Nederlands
Geïnterviewde 8 (vrijwillig)	42	M	Getrouwd	Ja	Nederlands

Tabel 3. Persoonskenmerken van plegers met een huisverbod.

Traject Huisverbod	Leeftijd	Geslacht	Gezinssituatie na incident	Werk: ja/nee	Culturele achtergrond
Geïnterviewde 1	40	M	Woont alleen	Ja	Nederlands
Geïnterviewde 2	32	M	Woont bij zijn moeder	Ja	Surinaams
Geïnterviewde 3	38	M	Woont alleen	Nee	Turks
Geïnterviewde 4	37	M	Woont samen met vriendin (achterblijver)	Ja	Nederlands
Geïnterviewde 5	42	M	Woont alleen	Ja	Pakistaans
Geïnterviewde 6	51	M	Woont samen met zijn vriendin (achterblijver)	Ja	Nederlands
Geïnterviewde 7	40	M	Woont bij zijn vader	Ja	Nederlands
Geïnterviewde 8	34	M	Woont met vriendin en kinderen (achterblijvers)	Nee	Antilliaans
Geïnterviewde 9	45	M	Woont met vrouw en dochter (achterblijver)	Ja	Antilliaans
Geïnterviewde 10	37	M	Woont samen met zijn vrouw (achterblijver)	Nee	Surinaams
Geïnterviewde 11	38	M	Woont alleen	Nee	Surinaams
Geïnterviewde 12	36	M	Woont met vrouw en kinderen (achterblijvers)	Ja	Nederlands

Voorafgaand aan het interview is met de plegers een '*informed consent*' doorgenomen dat zowel door de interviewer als de geïnterviewde is ondertekend. Hierin staan de rechten en plichten van de onderzoeker en geïnterviewde, zoals anonimiteit, recht op informatie over het onderzoek en regeling van een onkostenvergoeding. De interviews waren semi-gestructureerd van aard, werden gehouden aan de hand van een topiclijst en duurden een half uur tot een uur. Van de interviews werd een geluidsopname gemaakt. De onderzoekers hebben voorafgaand aan de interviews een interviewtraining gehad, waar met behulp van een acteur werd geoefend om te gaan met verschillende interviewsituaties. De interviews vonden plaats op de door de interviewkandidaat gewenste plaats (in de thuissituatie, op kantoor bij IVO / GGD of bij de hulpverleningsinstantie). Na afloop kregen zij een onkostenvergoeding in de vorm van een cadeaubon ter waarde van 20 euro. Zo snel mogelijk na elk interview schreef de onderzoeker een verslag over het gesprek, waarin de relevante onderdelen van het gesprek kort werden beschreven. Vervolgens werden de interviews letterlijk uitgetypt. Enkele achtergrondkenmerken van de geïnterviewden zijn te vinden in bovenstaande tabel.

Interviews met slachtoffers

Naast interviews met professionals en plegers zijn ook interviews met slachtoffers gehouden, omdat hun perspectief kan bijdragen aan het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Ook bij slachtoffers is onderscheid gemaakt tussen het strafrechtelijke traject en het huisverbod. In enkele gevallen is een slachtoffer gesproken waarvan ook de pleger is geïnterviewd maar in de andere gevallen hadden de geïnterviewde plegers en slachtoffers niets met elkaar te maken. Van beide groepen is met 10 slachtoffers gesproken. In totaal zijn dus 20 slachtoffers gesproken. Op dat punt van dataverzameling vond verzadiging plaats, dat wil zeggen dat bij nieuwe interviews geen relevante nieuwe informatie meer werd verkregen. Met uitzondering van één man, waren alle geïnterviewde slachtoffers vrouw. De leeftijd varieerde van 24 tot 77 jaar. Bijna alle respondenten hadden kinderen. De relatie met de pleger varieerde. In de meeste gevallen was de pleger de partner van het slachtoffer (14 keer), minder frequent was de pleger de zoon (5 keer) of de broer (1 keer).

Wervingsproblemen, zoals we die bij de plegers tegenkwamen, zijn bij de slachtoffers veel minder aan de orde geweest. Alle slachtoffers zijn geworven door GGD medewerkers, middels het nabellen van in e-Vita geregistreerde meldingen. Het probleem van niet kloppende telefoonnummers was weliswaar groot, maar het aantal weigeringen om mee te werken geringer. Er is in totaal telefonisch contact geweest met 54 slachtoffers. Hiervan hebben 28 toegezegd mee te werken. Van deze 28 slachtoffers die bereid waren mee te werken, zijn er acht uiteindelijk niet op afspraak verschenen.

Verder verliep de procedure grotendeels gelijk als die van de plegers. Er werd wederom gewerkt met een *informed consent*, een topiclijst en er werd een geluidsopname van de interviews gemaakt. Hier zijn niet alle interviews letterlijk uitgetypt; regelmatig voldeed een schriftelijk verslag van de onderzoeker na afloop.

2.2 Selectie van deelnemers

Wanneer in kwalitatief onderzoek een steekproef moet worden getrokken uit de te onderzoeken populatie, worden doelgericht onderzoekseenheden geselecteerd die bepaalde kenmerken representeren. Doel van deze werkwijze is dat de diverse uitingsvormen van een verschijnsel in de onderzoeksgroep gerepresenteerd worden. Eén manier van deze doelgerichte selectie is theoretische selectie (*theoretical sampling*) (Boeie, 2005). Hierbij worden eenheden geselecteerd op basis van hun theoretische bijdrage aan de analyse van het te onderzoeken verschijnsel. In het huidige onderzoek werd verwacht dat plegers van huiselijk geweld bij de strafrechtelijke aanpak andere motieven hebben om hulp te accepteren dan plegers met een tijdelijk huisverbod. Om deze reden zijn door de onderzoekers bewust plegers geworven die onder deze verschillende aanpakken vallen om mee te doen aan het onderzoek. Dit is een cyclisch proces: op basis van de analyse van de eerste interviews wordt opnieuw een aantal eenheden geselecteerd, enzovoort. Door voortschrijdend inzicht kan de onderzoeker selecteren op een bepaald proces of mechanisme, in plaats van op personen (Boeie, 2005). Het gaat er bij de selectie van deelnemers uiteindelijk om dat de onderzoeksgroep inhoudelijk representatief is voor het verschijnsel dat wordt onderzocht (Lucassen & Hartman, 2007). In dit onderzoek was dit niet geheel mogelijk. Bij de plegers is de groep niet bereikt die niet meewerkt in de aanpak van huiselijk geweld. Zij accepteren geen hulp en wensen niet mee te werken. De plegers die we hebben kunnen spreken, zijn plegers geweest die ook bereidwillig stonden tegenover hulp. De consequentie hiervan, is dat onderzoeksvraag 1b ('Wat zijn bij Rotterdamse plegers van huiselijk geweld de achtergronden en motieven voor hulpweigering / uitval?') met de verzamelde data niet te beantwoorden is. Alleen het perspectief van de slachtoffers van deze plegers kan voor een klein deel antwoord geven op deze vraag. Daarnaast heeft De Waag niet actief meegewerkt aan de werving van plegers, waardoor wij (met een uitzondering daargelaten) geen plegers hebben kunnen interviewen die in een hulptraject van deze instantie zitten. Omdat crisisinterventiemedewerkers op basis van inschatting van de problematiek van de plegers deze aanmelden bij een van de drie hulpverleningsinstanties (die elk hun eigen specialismen hebben), is het mogelijk dat een specifiek deel van de onderzoeksgroep gemist is.

2.3 Analyse

De meest relevante interviews met de plegers, slachtoffers en professionals zijn in het kwalitatieve data-analyseprogramma Nvivo™ ingevoerd en daar gecodeerd aan de hand van de onderzoeksvragen, met als belangrijkste in steek 'hulpacceptatie'. De codes zijn vervolgens gegroepeerd rondom thema's en gezichtspunten. Voorbeelden van codes die zijn toegepast, zijn 'verlenging huisverbod', 'contact politie' en 'toekomstperspectief'. Getracht is om een dekkend codeboek te maken om zo de onderzoeksvragen te beantwoorden. De codes kunnen dus geplaatst worden onder thema's en gezichtspunten die naar voren zijn gekomen uit de interviews. Nvivo™ geeft zo de mogelijkheid de data te structureren en deze vervolgens te analyseren.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken. Elke paragraaf geeft antwoord op een van de drie onderzoeksvragen. In § 3.1 staan de achtergronden en motieven voor hulpacceptatie van de pleger van huiselijk geweld centraal. In § 3.2 wordt besproken hoe de betrokkenen (plegers, slachtoffers en professionals) de aanpak van huiselijk geweld ervaren. Tot slot wordt in § 3.3 uiteengezet of en welke indicaties bestaan die erop wijzen dat het tijdelijk huisverbod (THV) de hulpacceptatie van plegers van huiselijk geweld vergroot.

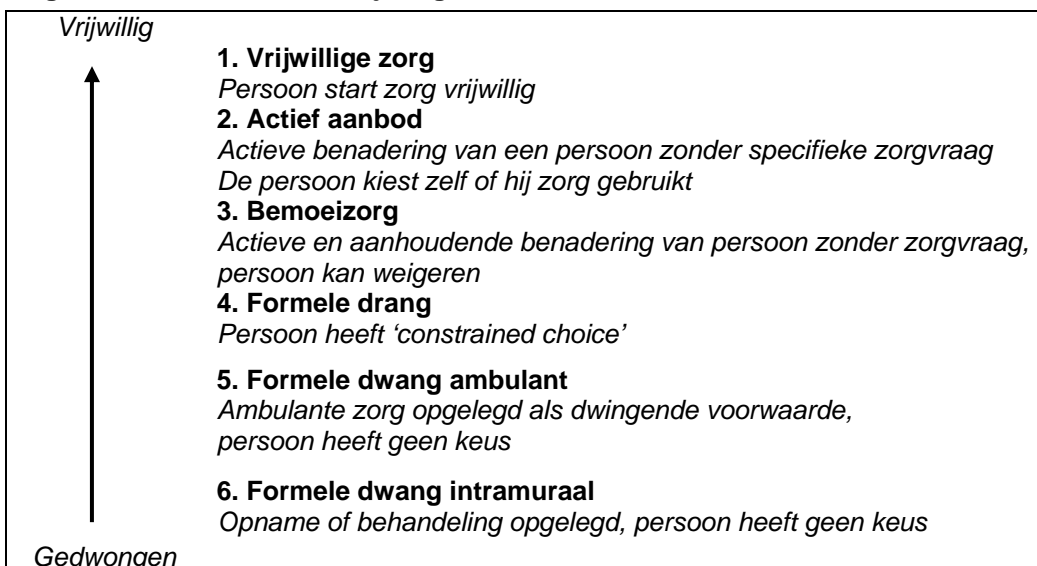
3.1 Hulpverlening aan plegers van huiselijk geweld

Acceptatie van hulp door plegers is het kernonderwerp van dit onderzoek. De plegers is – direct en indirect – dan ook de vraag gesteld: ‘Wat heeft er nu voor gezorgd dat u de hulp hebt geaccepteerd?’ De redenen van hulpacceptatie zijn in dit hoofdstuk gerelateerd aan twee theoretische noties: de mate van vrijwilligheid van de hulp en de motivatie van de pleger. Daarnaast hebben wij op basis van de uitkomsten drie ‘plegertypen’ kunnen onderscheiden als het gaat om acceptatie van hulp. In deze paragraaf is voornamelijk gebruik gemaakt van de informatie uit de interviews met de plegers van huiselijk geweld, aangevuld met informatie van professionals en slachtoffers.

3.1.1 Mate van vrijwilligheid

De acceptatie van hulp kan bekeken worden op basis van het continuüm van vrijwilligheid (Van Ooyen-Houben e.a., 2008). Dit continuüm loopt van vrijwillige deelname, tot aan formele dwang intramuraal (zie figuur 1).

Figuur 1. Continuüm van vrijwilligheid

Alle stappen anders dan de vrijwillige hulpvraag, benaderen vrijwilligheid vanuit het aanbodperspectief. Bij de *vrijwillige deelname* (1) wordt op eigen initiatief de hulpverlening benaderd en bestaat er vanuit de aanvrager een hulpvraag. Wanneer een pleger van huiselijk geweld zelf actie onderneemt om een behandeling voor zijn gedrag te zoeken, is sprake van vrijwillige deelname. In principe is van deze vrijwillige deelname in de huidige aanpak van huiselijk geweld alleen sprake als de politie bij het huiselijk geweld nog niet is ingeschakeld, omdat wanneer dit wel het geval is, er altijd tenminste een 'actief aanbod' wordt gedaan. Bij het *actieve aanbod* en *bemoeizorg* (2 en 3) kiest de persoon zelf of hij of zij gebruik maakt van de hulpverlening. Bij deze vormen van hulpaanbod kan de persoon deze ook weigeren. Deze vorm van hulpaanbod wordt toegepast bij het *tijdelijk huisverbod*: de crisisdienst doet de pleger op het politiebureau een hulpaanbod. Hulpacceptatie blijft in principe vrijwillig en weigering heeft geen formele consequenties.

Bij *formele drang* (4) heeft de persoon ook de keuze om hulp te weigeren, maar wordt deze beperkt door de negatieve consequenties die de weigering kan hebben. De persoon heeft dus een zogenoemde 'constrained choice', een beperkte keuze. Binnen het *strafrechtelijk traject* is vaak sprake van formele drang. Immers, wanneer de pleger het aanbod accepteert vermijdt hij de negatieve consequenties van het weigeren van hulp, zoals een taakstraf en een strafblad.

Bij *dwang* (5 en 6) is er geen sprake van keuze. In geval van huiselijk geweld zal het bij dwang alleen gaan om zwaardere geweldsdelicten. De politierechter of de meervoudige kamer spreekt in deze gevallen een straf of maatregel uit waar de pleger zich aan moet houden.

De hierboven beschreven mate van vrijwilligheid heeft uiteraard grote invloed op de hulpacceptatie. Immers, als bijvoorbeeld sprake is van formele dwang is van hulpweigering per definitie geen sprake. Binnen de door ons geïnterviewde plegergroep zijn we echter niet met deze groep in aanraking gekomen. Omdat voornamelijk 'actief aanbod' en 'formele drang' een rol speelden bij de geïnterviewde plegers, zal hier in de komende alinea's verder op worden ingegaan.

Actief aanbod

De maatregelen binnen het THV bestaan voornamelijk uit het actief aanbieden van hulp. Het moment van uithuisplaatsing moet mensen, met name de uithuisgeplaatste, duidelijk maken dat de situatie urgent is en de samenleving dit gedrag niet accepteert (Memorie van Toelichting, 2006). Het aanbieden van hulp geschiedt in de veronderstelling dat uithuisplaatsing de pleger heeft doen inzien dat het accepteren van hulp nodig is. Het is de bedoeling van de wetgever dat uithuisplaatsing voor een gevoel van urgentie zorgt bij zowel de pleger en slachtoffer(s), als bij de hulpverlening. Hoewel het THV de druk op de betrokkenen opvoert, is er van formele drang geen sprake.

“De wet Tijdelijk Huisverbod stelt dat je snel de hulpverlening start. Aan de andere kant is het ook goed voor de acceptatie van de hulpverlening, omdat dat op het moment dat het huisverbod nog loopt en ze beginnen ergens aan, dan voelen ze nog een beetje druk. Ze ervaren de noodzaak van er moet wel iets, want ik zit wel in de problemen.”

(professional).

Formele drang

In het strafrechtelijke traject bestaat het drangelement uit de dreiging van (meer) straf. De pleger heeft contact met de vroeghulp van de Reclassering. Deze schetsen het vooruitzicht dat de pleger bij een TOM-zitting een taakstraf en een strafblad kan krijgen als hij de hulp niet accepteert. Tegelijkertijd wordt duidelijk gemaakt dat de strafeis lager uitvalt wanneer hij het hulpaanbod accepteert. Eventueel vervalt zelfs het strafblad. De keuzes die de pleger maakt zijn vrijwillig, maar dus niet zonder consequenties.

“De meeste mensen komen natuurlijk hier [hulpverlening, CB] uit angst voor de zitting, ze komen om een wit voetje bij de rechter te halen. Dat vind ik oké, dat zeg ik ook tegen mensen ‘kom nou hier, dat kun je dat straks tegen de rechter zeggen’. Als ze maar hier komen, dan heb ik iets om te bewerken. En na de zitting heb ik via de Reclassering weer iets om terug te spelen.” (professional)

Wanneer de pleger gestart is met de behandeling kan de officier zijn strafeis laten vallen en de zaak seponeren met ontbindende voorwaarden. Gaat de pleger niet akkoord met deze voorwaarden, of is hij helemaal niet op de zitting verschenen, dan wordt de zaak alsnog doorverwezen naar de politierechter. Het kan ook voorkomen dat de pleger niet is gestart met de behandeling. Tijdens de zitting kan de officier van justitie een voorwaardelijke straf opleggen. De pleger krijgt dan opnieuw de kans de behandeling te starten. Wanneer hij dit hernieuwde aanbod niet opvolgt, zal hij voor de politierechter moeten verschijnen. De rechter zal de pleger dan een taakstraf opleggen en zal strengere voorwaarden opleggen, bijvoorbeeld een langere periode van toezicht. Alle hulpverleners geven aan dat deze methode de bereidheid hulp te accepteren vergroot.

“Met de TOM's hebben we wel goede ervaringen, dat helpt wel vaak in de motivatie, dat helpt wel vaak.” (professional)

“Op de TOM-zitting, en later de officier, probeer je wel te kijken van waar heb je dan motivatie laten liggen en hoe kunnen we die weer opkrikken. Dat ligt er aan of de motivatie ten grondslag ligt om te stoppen. Nou, dan leg je hem nog eens het hele proces, gewoon het strafrechtproces, nog weer een keer uit, dat het allemaal niet vrijblijvend is en geen vrijblijvend kader is en dat er toch we die stok achter de deur zit.” (professional)

3.1.2 Motivatie tot hulpacceptatie

De keuze om het hulpaanbod te accepteren ligt niet alleen aan de mate van drang of dwang, maar ook voor een belangrijk deel aan de motivatie van de pleger. Motivatie is echter niet los te zien van de mate van vrijwilligheid die met het hulpaanbod gepaard gaat. Om motivatie te begrijpen is het van belang onderscheid te maken tussen intrinsieke en extrinsieke motivatie (Ryan & Deci, 2000). Bij intrinsieke motivatie verricht een persoon een handeling omdat deze voor hem tot iets interessants kan leiden. Een persoon die intrinsiek gemotiveerd is, wil zelf in

actie komen om een bepaald resultaat te behalen, in plaats van dat het uit externe druk of beloning ontstaat. Bij *extrinsieke motivatie* wordt een persoon in beweging gezet doordat de handeling die hij verricht tot een afzonderlijk resultaat leidt. De persoon vindt deze handeling zelf niet interessant om te doen, maar door het wel te doen kan hij het gewenste resultaat behalen. Hij wordt van buitenaf geprikkeld en aangezet om over te gaan tot actie, bijvoorbeeld omdat belangrijke mensen in zijn omgeving er op aan dringen hulp te accepteren. In het geval van hulpaanbod aan plegers kan informatie van buitenaf de persoon laten inzien dat de behandeling een activiteit is waar voor hem succes te halen valt, los van de eventuele dreiging. Extrinsieke motivatie kan samengaan met zich ontwikkelende intrinsieke motivatie.

In de gevallen dat de pleger zelf actie onderneemt om behandeling te zoeken, is sprake van *intrinsieke motivatie*. De persoon hoopt bijvoorbeeld dat door het volgen van behandeling problemen in de relatie, waaronder het geweld, zullen afnemen of stoppen. Hij ziet het accepteren van hulp als een handeling waarmee hij succes voor zichzelf kan boeken. Deze plegers bestaan, maar binnen dit onderzoek is maar met één pleger gesproken die op deze manier in de hulpverlening terecht is gekomen. Bij de overige geïnterviewde plegers is bijna altijd sprake van extrinsieke motivatie.

Een interventie door politie, een eventueel huisverbod en een gesprek met de crisisdienst of vroeghulp zijn middelen die de pleger proberen aan te zetten hulp te accepteren. Deze middelen worden als externe drukmiddelen toegepast. Acceptatie van hulp is dan extrinsiek gemotiveerd. Het doel van de behandeling wordt niet door de pleger bepaald, maar door de hulpverlenende instanties. De pleger ziet de behandeling niet als interessant, maar ziet het als iets aparts, iets dat los staat van zijn eigen situatie. Wanneer voornamelijk extrinsiek gemotiveerde behandeling op gang is gekomen, kan zich zoals gezegd ook intrinsieke motivatie ontwikkelen. Een professional zegt hierover:

“En dan zijn er inderdaad de gevallen die eerst wel afgehaakt zijn, of het proces niet zo erg volmaakten....Gespjibeld hebben of er niet echt gemotiveerd er bij zaten. Dat ze dan na verloop van tijd toch zeiden van: ‘Nou ja, ik wil eigenlijk toch wel’.”

“Nou, ik vind toch wel dat ik heel veel geleerd heb hoor. Heel veel geleerd want ja, je hebt mensen die ook bij komen zitten die echt in de fout zijn gegaan. En daar heb ik veel van geleerd en dat kan ik altijd meenemen. (...) en ik zit gewoon en ik luister en ik zeg ook af en toe wel iets want daarvoor ben ik. Ik vraag ook iets want daar wil ik ook van leren.” (uithuisgeplaatste 9)

Uit de interviews hebben we drie typen plegers kunnen ontdekken die verschillende motieven kunnen hebben om hulp te accepteren. In de volgende paragraaf gaan we hier op in.

3.1.3 Typen plegers

We onderscheiden de “gewetensvolle pleger”, de “calculerende pleger” en de “volgzame en verantwoordelijke pleger”. Deze typen zullen achtereenvolgens worden besproken.

1. De gewetensvolle pleger

De pleger die zelf de stap zetten om hulp te zoeken, doen dat omdat het volgen van behandeling belonend is voor hen. Het doel dat zij in de behandeling nastreven is dat het geweld in hun relatie stopt. Deze plegers hebben in het verleden meestal geen contact gehad met de politie betreffende huiselijk geweld, en zijn intrinsiek gemotiveerd. Zij willen aan zichzelf werken tijdens de behandeling, want daar hebben ze voor gekozen. Ze willen verandering. Er is geen aanleiding van buitenaf, zoals bij het huisverbod of het strafrechtelijk traject dat voor veel andere plegers loopt, zij zoeken de aanleiding van de problemen eerder in zichzelf. Binnen dit onderzoek hebben we één pleger gesproken die op eigen initiatief hulp heeft gezocht.

“Ik was overtuigd om er wat aan te doen en ik heb doorgezet, anders had ik onderweg twee tot drie keer kunnen afhaken. Ik was mijn eigen gedrag zat. Ik wil er van af en het moest niet meer gebeuren.” (hulpzoekende pleger)

Voor de gewetensvolle pleger is het belangrijk dat het geweld stopt. Hij trekt zelf aan de bel en probeert contact te zoeken met de hulpverlening. Maar dat is niet eenvoudig, er is vaak een verwijfsbrief van de huisarts voor nodig. De hierboven geciteerde pleger begon drie maanden na zijn bezoek aan de huisarts aan behandeling.

We hebben ook een pleger gesproken die zich tegelijkertijd met zijn partner, vrijwillig, bij een forensische poli meldde. Zijn verzoek om zich te laten behandelen werd niet gehonoreerd. Pas naar aanleiding van een (volgend) geweldsincident kwam hij in aanmerking voor behandeling.

2. De calculerende pleger

Meer voorkomend waren andere redenen om hulp te accepteren. Deze redenen liggen niet besloten in de pleger zelf, maar in de gepercipieerde consequenties van de situatie na het incident. De pleger heeft een huisverbod gekregen of moet zich melden bij de officier van justitie voor een TOM-zitting. Dit brengt verschillende overwegingen met zich mee voor de pleger om de hulp te accepteren.

“Ik heb het gewoon geaccepteerd voor de plicht, dat ga ik accepteren. Voor de nadelen die er komen als ik het afwijs.” (uithuisgeplaatste 8)

“Ik zeg mevrouw, ik werk overal aan mee, ik wil hier zo gauw mogelijk uit, ik wil hier weg. (...) Ja wanneer je, je moest melden, dat heb ik ook heel netjes gedaan. Daar heb ik ook heel netjes aan meegewerkt. Ik denk want ik wil er snel van af. Hoe meer ik meewerk, hoe sneller ik er van af ben, van al die ellende. (...) Want ik kan ook moeilijk gaan doen, maar dan moet ik voorkomen, dan heb ik problemen, dan krijg ik strafblad, bewijs van goed gedrag kwijt, baan kwijt, alles kwijt.” (uithuisgeplaatste 7),

Het ‘nadeel’ dat de calculerende pleger de hulpverlening in moet, neemt hij voor lief. Voor de calculerende pleger staat er namelijk te veel op het spel. Formele drang is een belangrijk motief om hulp te accepteren.

In bovenstaand geval komt de externe motivatie uit de strafrechtelijke hoek, maar we hebben ook geïnterviewden gesproken waarbij de motivatie vanuit de relationele hoek komt. In het geval de pleger de wens heeft de relatie te 'redden', lijkt hij eerder bereid hulp te accepteren.

"Ik wil bewijzen van; ik heb spijt van wat is er gebeurd, ik doe gewoon wat jullie zeggen, want ik wil graag terug naar mijn vrouw. Want we zijn zo getrouwd, we hebben nooit ruzie gehad, nooit, nooit, nooit. [...] Ja, daarom zei ik van 'ik kom, ik wil terug naar mijn vrouw' en mijn vrouw wil dat ik weer terug kom." (uithuisgeplaatste 9)

"Als je je relatie dan nog kan verbeteren, is dat [hulp accepteren] wel wijs om te doen denk ik." (uithuisgeplaatste 12)

Een slachtoffer, die geen relatie meer met de pleger wil, herkent dit ook. Haar (inmiddels) ex-partner heeft hulp geweigerd.

V: "Dus hij zou ook niet die hulp accepteren?"

A: "Nee. Als hij denkt, ik doe het want dan komt Deborah⁴ terug, dan doet hij het. Maar hij heeft nu zoiets van: ik krijg haar toch niet terug dus waarom zou ik in hemelsnaam dingen gaan doen." (slachtoffer 3)

Zij ziet in haar geval dus het potentiële toekomstperspectief van de relatie als belangrijke afweging voor de pleger om al dan niet hulp te accepteren.

3. De volgzame en verantwoordelijke pleger

Daarnaast is uit de interviews naar gekomen dat een deel van de plegers hulp voornamelijk accepteert omdat zij de verplichting voelen om naar de hulpverlening te gaan. Hen wordt gezegd, door een officier van justitie, medewerker van de crisisdienst of vroeghulp, dat ze zich kunnen melden voor een intakegesprek bij een van de behandelende instanties. Zij volgen dit advies op, omdat ze trouw zijn aan gezag.

"Kijk je bent burger, je hebt je straf en dan heb je als taak om dat ook op een goede manier weer af te handelen. Dus mijn intentie daar ook is in kijk dat ik nu contact heb met de Reclassering dan mag ik bedanken dat ik een reclasseringsambtenaar heb die fantastisch werk levert. Waar ik goed mee overleggen kan, waar ik goed mee overweg kan. Dus dat is voor mij ook een stukje, van oké ik moet er naar toe, het is een verplichting." (strafrechtelijk traject 4)

Deze plegers voelen het hulpaanbod als een morele verplichting en hebben het gevoel dat ze geen keuze hebben.

---

⁴ Naam is gefingeerd.

In onderstaande tabel 4 zijn de typen plegers kort samengevat.

Tabel 4. Overzicht van plegertypen

Type:	Omschrijving
Gewetensvol	Intrinsieke motivatie. Pleger wil veranderen, een eind maken aan relatieproblemen en geweld. Meldt zich vrijwillig bij hulpverlening.
Calculerend	Extrinsieke motivatie. Pleger kiest eieren voor z'n geld. Motivatie om behandeling te accepteren voornamelijk om negatieve consequenties te vermijden (straf, echtscheiding).
Volgzaam	Extrinsieke motivatie. Pleger is gezagsgetrouw en accepteert daarom hulp. Vermijden negatieve consequenties minder belangrijk. Grote kans dat intrinsieke motivatie wordt ontwikkeld.

3.2 Ervaringen met de aanpak van huiselijk geweld

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de tweede onderzoeksvraag: 'Hoe ervaren betrokkenen – plegers, professionals en slachtoffers – de aanpak van screening van en hulpverlening aan plegers en hoe kijken zij aan tegen het tijdelijk huisverbod?' De belangrijkste ervaringen van deze drie typen betrokkenen zullen aan bod komen.

3.2.1 Ervaringen van plegers

In deze paragraaf staan we ten eerste stil bij de verongelijkte gevoelens die veel plegers tijdens de interviews hebben geuit. Ze voelen zich soms door hun (ex)partner gekwetst, maar vaker door 'de instanties' onterecht eenzijdig als boosdoener gekwalificeerd. Daarna gaan we in op andere ervaringen die door de geïnterviewde plegers werden genoemd, die betrekking hebben op informatievoorziening, tijdstip van de behandeling en de aanpak van multi-problematiek.

"Het is ook haar schuld"

Veel van de plegers die wij hebben gesproken vinden dat zij de schuld krijgen van iets waar ook het slachtoffer een verantwoordelijkheid in draagt. Zij vinden dat 'de instanties' er bij voorbaat vanuit gaan dat zij schuldig zijn. Daarbij hebben ze het gevoel dat alles wat ze doen of zeggen ter verdediging of verklaring van hun gedrag alleen maar hun schuld bevestigt. Een enkeling tilt deze gevoelens naar het niveau waarin de vrouw in onze samenleving 'altijd gelijk heeft'. We hebben deze uitingen zowel gehoord van mannen in een strafrechtelijk traject als mannen met een huisverbod.

“Ik ben natuurlijk ook puur aangepakt door het Openbaar Ministerie. (...) Dan wordt er altijd een soort van oh uh meneer is een boosdoener maar de vrouw is natuurlijk ook een boosdoener. En daar wordt niets aan gedaan.” (uithuisgeplaatste 4)

Plegers en behandelaars staan op het standpunt dat het geweld (bijna) nooit zomaar uit de lucht komt vallen. Vrijwel altijd is er sprake van opgebouwde spanning in de relatie, die tijdens het incident tot uitbarsting komt. Mannen kunnen zich in de conflicten met hun partners getergd en machteloos voelen, waardoor de bom barst.

“Vrouwen... Oh (verongelijkte kreun). Ik weet niet wat voor ervaringen je hebt met vrouwen, maar vrouwen kunnen zo gemeen zijn. Zeker als er een kind in het spel is, want ze weten het.” (strafrechtelijk traject 3)

Plegers ervaren onmacht in de relatie met hun partner. Ze lijken over onvoldoende zelfinzicht en vaardigheden te beschikken om het conflict te vermijden of vreedzaam op te lossen. Tot overmaat van ramp blijken ‘de instanties’ ook nog eens onvoorwaardelijk van de onschuld van het slachtoffer uit te gaan – althans, zo ervaren de plegers het. Als we het gebruik van geweld als een uiting van frustratie beschouwen, worden zij door ‘de instanties’ nog eens extra gefrustreerd. Volgens de plegers wordt de escalerende rol van de vrouw in het gezinssysteem gebagatelliseerd. De vrouw wordt geloofd; de man kan niet zijn onschuld, of tenminste de gedeelde schuld, bewijzen.

“En ik had het idee dat wat ik vertelde dat daar totaal geen notitie van werd genomen. Mijn bewijzen tellen niet en haar bewijzen tellen wel.” (uithuisgeplaatste 5)

Plegers ervaren een onuitgesproken verbond tussen vrouwen en ‘de instanties’ met de man als kansloze boosdoener. Maar waar twee mensen kijven hebben twee mensen schuld, zo redeneren de plegers. De verongelijkte toon die we in veel gesprekken hoorden, was vol van frustratie en onmacht. Wij hebben alleen gesproken met mannen die behandeling hebben geaccepteerd en dus (weliswaar morrend) een behandeltraject zijn aangegaan. Hoe mannen die geen behandeltraject hebben geaccepteerd hier in staan, weten we niet.

Informatievoorziening

Een ander aspect dat plegers naar voren brengen (en in andere vorm ook slachtoffers) is de informatievoorziening rondom de procedure en de behandeling. Een belangrijke eerste stap in dit proces wordt aangekaart door een van de ‘gewetensvolle plegers’. Deze is zelf naar de hulpverlening gestapt, maar is in eerste instantie drie of vier keer doorverwezen. Het heeft hem veel moeite gekost om ‘binnen te komen’.

“Ik denk dat de groep het topje van de ijsberg is. De vrouwen die natuurlijk geen aangifte durven te doen. En ik denk dat er ook heel veel mannen zijn die er wel wat aan willen doen, maar op de een of andere manier niet weten hoe.” (hulpzoekende pleger)

Mannen zouden moeten weten dat er een steunpunt is waar ook zij terecht kunnen voor informatie over huiselijk geweld en een eventuele behandeling om het geweld te stoppen⁵. Goede informatievoorziening kan in een aantal gevallen voorkomen dat politie en justitie zich ermee moeten bemoeien.

Ook in gevallen waar de plegger door drang in aanraking komt met instanties speelt gebrekkige informatievoorziening een rol. In een crisissituatie komt er veel nieuwe informatie op de betrokkene af die, gegeven de situatie, niet altijd adequaat wordt verwerkt. Sommige pleggers hebben aangegeven dat zij onvoldoende informatie krijgen over wat nu de precieze gevolgen zijn nu ze in aanraking zijn geweest met de politie, en of zij zelf contact moeten opnemen met de hulpverlenende instanties.

“Ik wil weten wat er verder voor gevolgen zijn en... Ik kreeg geen informatie verder. (...) Ze lieten me gewoon in het donker zitten, maar ze lieten me gewoon even zweten zeg maar.” (strafrechtelijk traject 3)

Tijdstip van behandeling

Tijdens de gesprekken met pleggers kwamen de ongunstige tijdstippen van behandeling regelmatig aan de orde. Veel van de pleggers hebben een baan van negen tot vijf, terwijl een behandelgroep bij het Dok bijvoorbeeld om half vijf begint en een groep bij de Waag om negen uur 's ochtends. Hierdoor ontstaan niet zelden problemen op het werk van de betrokkene. Ze moeten vaak een ochtend vrij nemen, of moeten eerder weg. Dit is iets dat niet altijd mogelijk is, met als dreigend gevolg baanverlies. Ten minste een plegger vertelde dat dit de reden was dat hij zijn baan heeft verloren.

“Dat ding dat ze hebben opgezet is misschien wel goed bedoeld, maar dat gaat niet als iemand werkt.(...) Doe het 's avonds. Van zeven uur tot tien uur ja. Ik bedoel: dat kan.” (uithuisgeplaatste 11)

Bij het CVD mag de plegger zelf aangeven wanneer het voor hem het beste uitkomt om zich te melden bij het CVD. Dit is belangrijk voor de trouw aan de behandeling. Bij het Dok en De Waag moet de plegger zijn schema soms aanpassen om toch naar de behandeling te kunnen.⁶

“Daarom heb ik hier ook aan meegewerkt. Want de behandelaar begon erover, ik zeg wanneer is dat dan? Ja, het is 's avonds, ik zeg, ja 's avonds kan ik niet want ik werk. Nee, het kan wanneer het jou uitkomt zegt zij, 's avonds of op zaterdag, weet ik veel. (...) Vandaar dat ik ook heb gezegd, doe het dan maar. Ik zeg omdat er bij mij ook zoveel fout is gegaan.” (uithuisgeplaatste 7)

---

⁵ De toon van de flyer campagne “Bart slaat zijn vrouw” is nogal beschuldigend en vormt een potentiële drempel voor gewetensvolle pleggers hulp te zoeken.

⁶ Het Dok draait de groepen wel op een zo laat mogelijk tijdstip en juist niet in de ochtend, zodat de pleggers zo min mogelijk problemen omtrent werk zullen krijgen. Er zijn op het Dok verschillende groepen Huiselijk Geweld die starten na 18 uur 's avonds.

Multi-problematiek

Naast het huiselijk geweld dat heeft plaatsgevonden, kan er soms ook sprake zijn van andere problematiek bij de plegers. Veel van de geïnterviewden hebben ook schulden, zijn werkloos, hebben een probleem met alcohol of drugs of hebben problemen met Jeugdzorg. Het is meestal niet alleen het huiselijk geweld dat speelt. Sommige plegers geven aan dat het belangrijk is dat ook naar deze problematiek wordt gekeken en dat de focus niet alleen ligt op het huiselijk geweld.⁷

“Zoveel brieven gekomen bij mij thuis,. Maar ja ik moet wel verplicht naar het Dok, maar niet verplicht naar de schuldsanering.. (...) Daar kijkt niemand naar, want dat maakt je ook kapot natuurlijk.” (uithuisgeplaatste 11)

3.2.2 Ervaringen van professionals

De professionals van GGD en de behandelaars herkennen de eerder beschreven verongelijkheid van de plegers. De teneur van hun reacties op die verongelijkheid is dat het “typisch” plegergedrag is: het zijn daders maar ze gedragen zich als slachtoffers. Dit slachtoffergevoel wordt volgens professionals in de hand gewerkt door het THV. Plegers vinden dat het huisverbod ontkent dat ook de achterblijver medeverantwoordelijk is. Zij ervaren het huisverbod daarom als onterechte straf, waardoor ze nog meer geneigd zijn hun gewelddadige gedrag te relativiseren. *“Ze ontkennen de ernst van hun handelen”*, soms door schaamte, soms door een gebrek aan zelfinzicht of door een gebrekkig ontwikkeld geweten.

“Maar we zitten wel met een doelgroep die wat minder in staat is tot zelfreflectie en tot nadenken over waarom doe ik zo zoals ik doe. Hun mogelijkheden om andere sociale vaardigheden in te zetten (...) zijn door wat voor omstandigheden dan ook beperkt.” (professional)

“(...) ze weten heel goed dat ze niet mogen slaan. Die hebben alleen geen geweten, ze zullen nooit iets doen vanuit het lijden van de ander maar ze weten natuurlijk wel wat kan en niet kan.” (professional)

Per toeval⁸ hebben wij heel kort met een hulpweigerende pleger kunnen spreken die in zijn uitspraken een voorbeeld lijkt van wat de professionals in het bovenstaande signaleren.

---

⁷ In de huidige praktijk wordt al wel aandacht besteed aan de psychosociale problematiek, waaronder praktische zaken zoals werk en schulden. Ook is er in toenemende mate aandacht voor middelenmisbruik. Als de verslavingsproblematiek te ernstig is, kan bij het Dok een doorverwijzing naar de verslavingszorg plaatsvinden om een parallelle behandeling van huiselijk geweld en verslaving op te zetten.

⁸ Tijdens een interview met een slachtoffer kwam de pleger, de zoon van het (mannelijke) slachtoffer, onverwacht binnenlopen. Deze pleger die hulp had geweigerd kon kort worden gevraagd wat hij van de aanpak vindt.

“Ik heb geen hulp nodig. Weet je waarvoor, ik zeg altijd, je wordt gek geluld weet je. Zo noem ik het altijd, je wordt gek geluld, je weet niet van... Als iedereen om je heen maar lang genoeg blijft zeggen: je bent gek, dan geloof je dat je gek bent. (...) Dus wat hun er weer van maken, ze maken het drie keer zo erg. Ja, dit dat, mishandeling en zo. Ik zeg: mishandeling, mishandeling, als ik dit laat zien [laat litteken op been zien] is het mishandeling wat de politie heb gedaan.” (pleger die tijdens slachtofferinterview is gesproken)

Mannenopvang

Professionals melden dat de opvang van mannen een probleem kan zijn. Nadat ze de politiecel hebben verlaten staan ze met niets op straat. Ze mogen niet naar huis om wat spullen op te halen. Ze moeten zelf onderdak zien te vinden en worden daarbij niet ondersteund door de hulpverlening. Er is wel een mogelijkheid om gebruik te maken van een bed bij het Leger des Heils, maar dan moet de nood echt aan de man zijn.

V: “Want jullie informeren de uithuisgeplaatste van straks komt u op straat te staan en dan ... waar ze heen kunnen gaan?”

A: “Ja, waar ze naar toe kunnen, en als er echt helemaal niks is, dan kunnen ze op een bed van het Leger des Heils.” (medewerker crisisinterventieteam)

Het is de bedoeling dat de plegers zelf onderdak vinden. In veel gevallen vinden ze onderdak bij familie of bij vrienden. Het komt ook voor dat de pleger niet terecht kan bij familie, vrienden, of niet in staat is om een hotel te betalen en geen notie heeft van het Leger des Heils. Dit is een probleem, en komt de hulpacceptatie niet ten goede.

“We hebben wel patiënten gehad die gewoon op straat zwierven 's nachts, die om twee uur al in de wachtkamer zaten om van de straat te zijn. Mensen die in de bus, bestelbus van het werk sliepen. Mensen die met hun werkgever hadden afgesproken om op het werk te mogen blijven overnachten. Dat belemmert ook de hulpverlening. Dat veroorzaakt heel veel frustratie en weerstand.” (professional)

De hulpverlening zou hierin een taak kunnen hebben door voor goede opvangmogelijkheden te zorgen.

“Ik heb het nu echt over de overnachtingen, mensen die nergens terecht kunnen. De hulpverlening is allemaal goed geregeld, maar de opvang eromheen niet. Wat doe je nou met iemand? Vinden wij het verantwoord dat je iemand zo op straat laat lopen? Het risico dat dat heel erg mis gaat is gewoon heel groot.” (professional)

3.2.3 Ervaringen van slachtoffers

In de doelen van het THV (Memorie van Toelichting) worden nadrukkelijk ook de slachtoffers genoemd. Doelen van het THV voor de slachtoffers zijn bijvoorbeeld het creëren van rust doordat de pleger uit huis wordt geplaatst, en een periode waarin hulp kan worden aangeboden.

Uithuisplaatsing van de pleger

Een uithuisplaatsing is een ingrijpende gebeurtenis. De persoon met wie de achterblijver vaak al jaren samenwoont, komt opeens 10 of 28 dagen niet meer thuis. Dat is wennen, maar veelal in positieve zin. Het zorgt voor rust, zeggen verschillende geïnterviewden. Die rust wordt niet in de laatste plaats veroorzaakt doordat het slachtoffer in de eigen thuissituatie kan blijven. Een heel verschil met hoe stressvol de situatie voor het slachtoffer kon zijn voor de invoering van het huisverbod, toen vaak het slachtoffer, vaak met kinderen en al, het huis uit moest.

“En ook dat het nu veranderd was, dat nu ook degene uit huis wordt geplaatst die de agressie veroorzaakt. Zodat je zelf in je huis kunt blijven. Want vroeger had je natuurlijk die ‘Blijf-van-mijn-lijf-huizen’. Dat was natuurlijk helemaal...(..). enneh dat vind ik echt veel beter zo. Je kinderen kunnen gewoon naar school, je leven kan gewoon doorgaan, ook voor de kinderen. Terwijl diegene die dat dan veroorzaakt er uit moet. Ik vind dat ja echt een hele goede zaak. Want ik weet niet of ik anders die stap eh... dan is het nog hoger hè om [aangifte] te doen.” (achterblijver 2)

Volgens sommigen is die rust echter van (te) korte duur. Tien dagen wordt in die gevallen als een te minimale periode gezien waarin de achterblijver tot rust kan komen en zaken kan regelen. Het huisverbod wordt afgegeven na een vaak hevige escalatie van geweld met veel (psychische) impact voor de betrokkenen. Bij de beslissing over het al dan niet verlengen van het huisverbod wordt ook naar de mening van de achterblijver gevraagd. Als de achterblijver zich bijvoorbeeld nog niet veilig voelt of er echt nog niet klaar voor is dat de pleger weer binnen kan komen, wordt het huisverbod verlengd. Geen van de geïnterviewden heeft aangegeven zich hierin niet gehoord te hebben gevoeld.

Contactpersonen

Met een enkele uitzondering daargelaten, klagen alle achterblijvers erover dat zij aan zoveel verschillende mensen en instanties hun verhaal moeten doen. Zij voelen zich overvallen door de grote toeloop van verschillende professionals die in de eerste dagen na het incident allemaal hun verhaal willen horen. Eerst komt vaak de politie, dan de crisismedewerkers, de casemanager van het Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG) wil het verhaal ook horen, en later is er soms nog contact met een of meerdere hulpverleners.

“Maar als iedereen komt op mijn vloer, wat is gebeurd, vertel me nog een keer. Dat is toch lastig. Nee, ik vind gewoon, ik heb gewoon geen zin meer. En de kinderen moeten ook bij en praten met mijn kinderen. Dat is gewoon niet leuk.” (achterblijver 9)

“Zorg voor één of twee vaste contactpersonen”, is een oplossing die een geïnterviewde aandraagt.

Hulpverlening voor het slachtoffer

Naast het zorgen van rust voor het slachtoffer, was een van de doelen van het THV het creëren van een periode om hulpverlening op gang te brengen, zowel voor de pleger als slachtoffer. Hier wordt ingegaan op hoe slachtoffers de hulpverlening tijdens en na de periode van het THV ervaren. Over de ontvangen hulpverlening verschillen de meningen van de geïnterviewden. Een deel van de slachtoffers was al bekend bij de hulpverlening, en vervolgden deze hulpverlening. Van de overige geïnterviewden die hulp kregen aangeboden, waren de belangrijkste meningen over de hulpverlening: 'er is me te weinig hulp aangeboden', 'de hulp die ik kreeg aangeboden was goed' of 'ik heb geen behoefte aan hulp'. Een zeer divers beeld dus.

"Kwamen er twee vrouwen naar boven van het RIAGG, maar die heb ik weggestuurd. Dezelfde avond. Ik zeg: 'ik heb net alles al verteld, ik heb hier geen zin in'. En toen zijn ze ook weggegaan. (...) Daar heb ik toch niets aan. Nee, je moet het allemaal zelf toch doen?" (achterblijver 4)

"Ik ben in het begin wel heel erg blij geweest dat iedereen kwam van 'we willen je helpen'. Er kwam een coördinatrice, die zei: je moet maatschappelijke hulp zoeken, er wordt voor je gezorgd, het gaat allemaal goed komen." (achterblijver 7)

"Ik moet alles uit mezelf doen. De enige is een maatschappelijk werker die af en toe een belletje voor me doet. Maar toch moet ik uiteindelijk alles zelf gaan doen. Ik wordt niet op de naad begeleid ofzo, van je bent een vrouw, dit en dat, dat kan je doen, dat zijn je rechten... (...) Je wordt gewoon aan je lot overgelaten." (achterblijver 6)

Tot slot miste een slachtoffer bij wie de pleger naar huis terugkeerde na het THV begeleiding vanuit de hulpverlening tijdens de terugkeer en de eerste momenten dat de pleger weer thuis is. Er was behoefte aan aanwezigheid van een hulpverlener bij een 'verzoeningsgesprek' tussen slachtoffer en pleger.

Over de hulpverlening voor de plegers zijn de achterblijvers meer eensgezind: zij vinden het goed dat de pleger hulp krijgt aangeboden, al betwijfelen sommigen of de pleger wel te veranderen is.

"...ik heb zoiets van ja, zolang het maar niet doordringt kunnen we ook heel weinig doen. Want hij ziet het gewoon niet in. En hulp aannemen doet hij niet. Want hij heeft geen probleem, zegt hij. Dat drinken dat is geen probleem. Ik heb zoiets van: het is wel een probleem." (slachtoffer 3)

Wanneer de pleger het hulpaanbod heeft geaccepteerd, zien sommigen dat het huisverbod hier aan bij heeft gedragen. Door het huisverbod ziet de pleger de ernst van de situatie in, en kan tot inkeer komen. Een geïnterviewde achterblijver verwoorde het met "hij stond letterlijk op straat", en daarom heeft hij volgens haar hulp geaccepteerd. Twee geïnterviewden die te maken hebben gehad met een pleger die hulp heeft geweigerd waren teleurgesteld dat de hulp voor de pleger niet verplicht is gesteld.

Informatievoorziening

Net als de plegers, ervaren ook slachtoffers gebrek aan informatie. Zij gaven aan meer te willen worden geïnformeerd over de gang van zaken en over de status van de pleger, bijvoorbeeld over de verblijfsplaats van de pleger of het moment van ontslag bij het politiebureau. Ook bleken in sommige gevallen de procedures niet goed te zijn gecommuniceerd naar de slachtoffers. Dit is mogelijk te verklaren doordat verschillende slachtoffers te maken hebben gehad met het huisverbod toen deze pas net operationeel was.

3.3 Tijdelijk huisverbod in het licht van hulpacceptatie

'Zijn er indicaties dat het tijdelijk huisverbod de hulpacceptatie van plegers van huiselijk geweld vergroot?', luidt de laatste onderzoeksvraag. In dit hoofdstuk wordt deze vraag beantwoord door verschillende belangrijke thema's te belichten die binnen de interviews (plegers, slachtoffers en professionals) aan bod zijn gekomen als het gaat om hulpacceptatie. Als eerste wordt de Rotterdamse situatie van 'parallele trajecten' besproken, vervolgens worden logistieke problemen toegelicht, tot slot gaat het over verlenging van het huisverbod en de ervaring van 'het huisverbod als straf'.

3.3.1 Parallel traject als stok achter de deur

Zoals ook in paragraaf 3.1 aan bod kwam, speelt drang een belangrijke rol in de acceptatie van hulp door plegers. De plegers voelen zich daardoor verplicht om de behandeling te volgen, terwijl ze de keuze hebben om de hulp te weigeren. Dit geldt vooral voor het strafrechtelijk traject. Bij het huisverbod lijkt eerder sprake van druk te zijn. Nu is het vaak zo dat de pleger een huisverbod krijgt en dat daarna 'de drang' van een strafrechtelijk traject wordt ingezet en de pleger zich moet melden bij de officier van justitie. Het strafrechtelijk traject volgt dan het THV op. Professionals zien vaak dat na een huisverbod de hulpverlening de pleger al kwijt is voordat het strafrechtelijke traject op gang is gekomen. De dreiging van het strafrechtelijk traject kan meer benut worden wanneer de samenwerking tussen justitie en de hulpverlening eerder gestalte krijgt, vinden verschillende professionals. De druk die het strafrecht biedt is vooral nodig voor de mensen die onwilliger zijn om te starten met de behandeling. Daarnaast is een strafrechtelijk kader van behandeling noodzakelijk als 'stok achter de deur' om behandeling voort te zetten. Drop-out na de start van de behandeling komt bijvoorbeeld voor wanneer plegers het gevoel hebben dat het met hun relatie weer goed gaat en ze niet in de oude fouten zullen terugvallen.

"De combinatie van THV en TOM-zitting lijkt mij het mooiste, je hebt urgentie in het begin en continuïteit tot de TOM-zitting en continuïteit met de schorsende voorwaarde na de zitting. En het THV alleen zit ik mijn vraagtekens bij, zonder verder strafrechtelijk kader." (professional)

"Ik heb ook het gevoel dat ik in het huisverbod in een veel te vrijblijvend kader zit terwijl ik eigenlijk weet dat er een strafrechtkader ook nog ergens loopt. Koppel dat aan

*elkaar...Dus je moet veel meer dat moment weer met elkaar op gaan zoeken.”
(professional)*

Na tien dagen als het huisverbod is afgelopen, en niet wordt verlengd, zien professionals stagnatie ontstaan. De druk houdt op en het crisismoment is weg. De pleger keert terug naar huis. De behandelaars merken dat minder plegers zich melden of stoppen met de behandeling, omdat het huisverbod is afgelopen. Volgens een behandelaar heeft dat niet alleen te maken met het wegvallen van het gevoel van urgentie, maar ook met onvolledige informatievoorziening.

“Dat mensen het idee hebben je komt een keer hier of anders gezegd je bent op het politiebureau geweest en daar ben je een aantal uur opgehouden een aantal heeft daar soms drie dagen gezeten. Je krijgt een afspraak om bij de Waag te gaan praten. Dat doen ze dan een keer en ze hebben dan ook het idee van het is klaar! Omdat het vervolg heel ondoorzichtig is voor die mensen.” (professional)

Het eventueel parallel laten lopen van het strafrechtelijke (drang)traject met het THV, is alleen aan de orde bij de lichtere huiselijk geweld zaken. Waar sprake is van zwaardere delicten komt de zaak voor de politierechter of meervoudige kamer.

3.3.2 Logistiek

Hierboven werd al geschetst dat soms logistieke problemen aanleiding zijn voor een verlenging van een huisverbod. Bij een huisverbod zijn meer partijen betrokken dan voorheen. Zoals een van de professionals ook zegt: *“wanneer je meer schakels hebt in een proces, kan er ook meer mis gaan.”* De hulpverlening heeft in de aanpak van huiselijk geweld een verantwoordelijkheid om de pleger binnen te halen en te houden. Hiervoor is het belangrijk dat hulpverlening gelijk kan starten, anders wordt de kans vergroot dat de hulpverlening de pleger kwijt raakt.

Een logistiek probleem dat zich voordoet tijdens het huisverbod is dat de intake tijden niet altijd (kunnen) worden ingevuld door de crisisdienst. De capaciteit van de hulpverleningsinstantie wordt daardoor niet altijd volledig benut. Soms komt het voor dat de intake tijden al volgeboekt zijn, en als gevolg daarvan de intake met de pleger pas na de tien dagen van het huisverbod plaatsvindt. Het vormen van een oordeel over al dan niet verlengen van het huisverbod wordt hierdoor bemoeilijkt.

*“Dus in de logistiek zit iets wat het tempo vertraagt, en dat is jammer want dat is niet nodig, we hebben plek en het is ook niet handig want je moet het zo snel mogelijk doen.”
(professional)*

In het strafrechtelijk traject lijkt dit soepeler te verlopen. De hulpverlening heeft meer tijd om de pleger aan zich te binden, en daarnaast heeft de pleger een ‘constrained choice’.

“De Reclassering screent of iemand geschikt is voor de poli’s. Dat is een korte screening, en de screener belt voor mijn part direct de poli waar de patiënt bij zit met de vraag om een intake tijd.(...) Dat werkt prima. En je geeft een intake tijd binnen twee weken en dan

gaat het lopen. En dan heb je de TOM-zitting binnen zes tot acht weken en dan heb je de man al een paar keer gezien. De info die daar uitkomt geef je aan de Reclassering en die gaat daarmee naar zitting.” (professional)

Er lijkt een directer en sneller eerste contact te zijn tussen de vroeghulp van de Reclassering en de hulpverlenende instantie. De zittingsdreiging zorgt er veelal voor dat de pleger zich op korte termijn meldt bij de hulpverlening en de hulp accepteert. In de tijd tot de zitting is de hulpverlening in de gelegenheid om de pleger te kunnen behandelen en te werken aan de motivatie.

3.3.3 Verlenging

Over de verlenging van het huisverbod kan alleen de burgemeester (of een gemandateerde) beslissen. De beslissing baseert hij op informatie van de partner, van andere huisgenoten of van hulpverleningsinstanties. Bij de verlenging speelt de vraag “of de dreiging van het gevaar van de uithuisgeplaatste voor zijn huisgenoten zich nog voortzet en of het noodzakelijk is de afkoelingsperiode te laten voortduren” (Memorie van Toelichting, 2006). Het accent bij overweging ligt op de veiligheid van de achterblijvers. Maar er wordt ook rekening gehouden met de vraag of de pleger zich wel of niet bij de hulpverlening heeft gemeld. Is dat wel gebeurd, dan kan de indruk van de hulpverlener die de pleger heeft gesproken ook worden meegewogen. Is dat niet gebeurd, én de achterblijver geeft aan nog bang te zijn voor herhaling of hernieuwde escalatie, kan de ASHG besluiten de burgemeester te adviseren een verlenging op te leggen.

Maar wat is de invloed op de hulpacceptatie van de pleger? Bij de ASHG bestaat de indruk dat na verlenging een aantal mannen zich alsnog bij de hulpverlening meldt voor een intakegesprek.

Bij de professionals bestaat nogal wat discussie over het effect van verlenging op de hulpacceptatie van de pleger. Sommigen zeggen dat de achttien extra dagen er voor zorgen dat de hulpverlening langer en eenvoudiger contact kan houden met de pleger. Een verlenging geeft de ASHG de gelegenheid contact met de pleger te blijven houden, en die zouden hem motiveren om zich alsnog te melden bij de hulpverlening als dit in de eerste tien dagen nog niet is gebeurd.

“Als mensen hun verantwoordelijkheid niet nemen of de toedracht niet erkennen... ja dan moet er meer, en dan wordt er vaak besloten tot een verlenging met nog eens 18 dagen. En dan hebben wij ook kans om die man nog wat meer te zien.” (professional)

Andere professionals zijn minder te spreken over de effecten van verlenging op hulpacceptatie.

“Het versterkt eigenlijk de drempel, de weerstand. Het is zelden, het zijn echt wel uitzonderingen die zeggen van ‘het huisverbod is verlengd en nu wil ik wel’. Dat is niet iets wat helpt in de motivatie van de pleger.” (professional)

Volgens professionals is verlenging van het THV een zwaar middel en het effect op de hulpacceptatie is niet eenduidig. ASHG ziet een toename van intakes na verlenging. Sommige hulpverleners zeggen dat verlenging de weerstand om mee te werken vergroot, voor andere

hulpverleners betekent verlenging extra contactmomenten en (dus) grotere kans op therapietrouw.

3.3.4 Tijdelijk huisverbod als ‘straf’

Het THV is een bestuursrechtelijke maatregel, om de achterblijvers te beschermen en tegelijkertijd hulpverleners in staat te stellen een hulpaanbod te doen. Door de plegers wordt het vaak als straf ervaren, want je mag niet in je eigen huis komen, je kan niet bij je eigen spullen, je kan je partner en kinderen niet zien. Zij staan daarin niet helemaal alleen; ook een aantal professionals geven aan het THV een zware maatregel te vinden (overigens zonder de voordelen ervan in twijfel te trekken).

*“Voor hun gevoel zijn ze al gestraft hè, want het is natuurlijk een forse straf als je de toegang tot je eigen huis wordt ontzegd, dat is toch vaak een zeer schokkende ervaring.”
(professional)*

*“Het huisverbod is als je het juridisch bekijkt, is het een maatregel, maar feitelijk wordt het ervaren als een straf. Als ik nu te horen krijg [...] je mag tien dagen niet thuis komen en je kinderen niet zien, dan is dat de ergste straf die je kan hebben.”
(professional)*

Veel plegers met een THV ervaren het politiebureau, het verhoor en de cel als een ingrijpende gebeurtenis. In een aantal gevallen vindt de aanhouding enkele dagen later plaats, nadat de vrouw aangifte heeft gedaan van een incident. Maar meestal is er een lik op stuk beleid en wordt de pleger direct na het incident meegenomen. In elk geval gaat het om een huisverbod van 10 dagen en in meer dan de helft van de gevallen 28 dagen.

Wanneer niet glashelder is dat na het huisverbod ook nog een strafrechtelijke procedure volgt, kunnen plegers het (verlengde) huisverbod als ‘de’ straf interpreteren. Wanneer die ‘straf’ dan is afgelopen beëindigen ze, volgens hulpverleners, soms ook het behandelcontact. Ze komen dan pas weer in beeld als ze behandeling krijgen opgelegd door de politierechter of als schorsende voorwaarde bij een TOM-zitting. De behandeling vindt dan plaats onder reclasseringstoezicht.

Enkele behandelaren wijzen erop dat de interpretatie van het huisverbod als straf door plegers het fenomeen versterkt dat zij het geweld dat ze hebben gepleegd gaan bagatelliseren. Dit effect wordt versterkt doordat ze meerdere keren hun verhaal moeten doen. Het is alsof het incident, door het herhaald vertellen, steeds meer een constructie wordt waarin de ernst van het incident wordt verdisconteerd met de reeds ervaren ‘straf’. Zij vinden dat het tot de taken van de hulpverlening behoort om de ernst van het incident en het nut van behandeling levend te houden.

4. Conclusie, discussie en aanbevelingen

In dit afsluitende hoofdstuk worden allereerst samenvattend de onderzoeksvragen beantwoord. Vervolgens worden enkele discussiepunten besproken, afgesloten met de methodologische beperkingen van het onderzoek. Tot slot zullen er aanbevelingen worden aangedragen die tot stand zijn gekomen uit de analyse van de gesprekken met de geïnterviewden.

4.1 Beantwoording onderzoeksvragen

1. a. Wat zijn bij Rotterdamse plegers van huiselijk geweld de achtergrond en motieven voor hulpacceptatie?

Om te na te gaan hoe en op welke manier hulpacceptatie bij plegers van huiselijk geweld tot stand komt, is ten eerste gekeken naar de *mate van vrijwilligheid* van het hulpaanbod. Van gedwongen hulp is binnen de in dit rapport onderzochte aanpakken van huiselijk geweld geen sprake. Wel is er binnen het strafrechtelijk traject sprake van *formele drang* (er zijn negatieve consequenties wanneer de plegger hulp weigert), en binnen het THV is er sprake van een *actief aanbod* of *'bemoeizorg'* (er wordt actief hulp aangeboden, zonder dat er per definitie sprake is van een hulpvraag).

Alle plegers die zijn geïnterviewd hebben hulp geaccepteerd. De meeste van hen waren extrinsiek gemotiveerd om hulp te accepteren, enkelen waren intrinsiek gemotiveerd. Maar, iemand die extrinsiek gemotiveerd is kan weldegelijk intrinsieke motivatie ontwikkelen, is de ervaring van behandelaars. Om deze verschillen in motivatie om hulp te accepteren nader te onderzoeken, hebben we drie 'plegertypen' onderscheiden. Calculerende plegers (1) stellen het vermijden van negatieve consequenties (zoals straf) voorop, zij zijn extrinsiek gemotiveerd. Volgzame plegers (2) zijn ook extrinsiek gemotiveerd, maar het vermijden van negatieve consequenties zijn minder belangrijk, zij zijn gezagsgetrouw en doen wat hen gezegd wordt. Tot slot onderscheiden wij gewetensvolle plegers (3): intrinsiek gemotiveerde plegers die zelf willen veranderen en een eind willen maken aan het geweld. De meeste plegers die wij binnen dit onderzoek spraken zijn te typeren als 'calculerende plegers'.

1. b. Wat zijn bij Rotterdamse plegers van huiselijk geweld de achtergrond en motieven voor hulpweigering/ uitval uit een hulptraject?

Bij de plegers is de groep niet bereikt die niet meewerkt in de aanpak van huiselijk geweld. De plegers die we hebben kunnen spreken, zijn plegers geweest die ook bereidwillig stonden tegenover het hulpaanbod. Alleen het perspectief van de slachtoffers van deze plegers kon in potentie voor een klein deel antwoord geven op deze vraag. Echter, ook de meeste slachtoffers die wij hebben gesproken waren slachtoffers bij wie de plegger hulp heeft geaccepteerd. Bij een ander deel van de geïnterviewde slachtoffers wist het slachtoffer niet of de plegger hulp had

geaccepteerd of had geen zicht op de eventuele motieven. De consequentie hiervan is dat deze onderzoeksvraag met de verzamelde gegevens niet te beantwoorden is.

2. Hoe ervaren de betrokkenen - plegers, slachtoffers en professionals - de aanpak van screening van en hulpverlening aan plegers en kijken zij aan tegen (de mogelijkheid van) het tijdelijk huisverbod?

De ervaringen van *plegers* met het THV zijn onder te brengen in vier kernonderwerpen. Het eerste is 'verongelijkheid': veel plegers gaven aan dat zij door instanties te eenzijdig als boosdoener worden bestempeld, en dat de escalerende rol van de vrouw in het geweld wordt gebagatelliseerd. Het THV lijkt deze gevoelens extra aan te wakkeren, door de strikte splitsing uithuisgeplaatste - achterblijver. Ten tweede ervaren de plegers dat ze te weinig informatie krijgen over hun traject. Mogelijk heeft dit te maken met het crisismoment waarin zij verkeren, waardoor informatie niet goed wordt verwerkt. Herhaling en verduidelijking van informatie lijkt het devies. Ten derde worden problemen ervaren met de tijdstippen van de behandelgroepen, die – zo vinden de plegers - nog te veel doordeweeks en tijdens werktijd plaatsvinden. Ten vierde hebben sommige plegers gezegd meer aandacht te willen voor andere problematiek die vaak naast de agressieproblemen bestaat, zoals schuldenproblematiek. Bekend is dat deze hulp wel wordt gegeven, maar kennelijk kunnen nog niet alle plegers hiervan profiteren.

De *professionals* denken dat het THV de 'slachtoffergevoelens' van plegers, zoals ook hierboven beschreven, in de hand kan werken (zie ook vraag 3). Ook noemen zij de opvang van de mannen in sommige gevallen een probleem. Plegers blijken niet altijd in staat dit zelf te regelen, wat frustratie en weerstand kan oproepen.

Over het algemeen zijn de *slachtoffers* blij met (de mogelijkheid van een) huisverbod voor de pleger. Wel hebben verschillende slachtoffers aangegeven dat 10 dagen niet genoeg is om tot rust te komen en zaken te regelen. Daarnaast ervaren zij in die tien dagen een te grote aanloop van hulpverleners en politie, aan wie zij vaak hun verhaal moeten doen. Over de kwaliteit van de hulpverlening voor henzelf verschillen de meningen. Het is moeilijk hier een gemeenschappelijke noemer voor te vinden. Wat hierin bijvoorbeeld gemist werd, was begeleiding bij terugkeer van de uithuisgeplaatste na het huisverbod. Tot slot laten slachtoffers vaak merken dat zij vinden onvoldoende te worden geïnformeerd over procedures.

3. Zijn er indicaties dat het THV de hulpacceptatie van plegers van huiselijk geweld vergroot? Zoals bij beantwoording van onderzoeksvraag 1a ook duidelijk werd, zijn externe factoren als druk en drang belangrijk in de hulpacceptatie van plegers (extrinsieke motivatie). Wanneer een pleger een huisverbod krijgt is het nu zo, dat na het huisverbod het drangtraject wordt opgestart; de pleger moet zich pas later melden bij de officier van justitie. Wanneer na 10 (of 28) dagen het huisverbod is afgelopen, zien professionals stagnatie ontstaan, omdat de druk wegvalt. Het crisismoment is weg. Bovendien denkt een aantal plegers dat hun 'straf' er dan op zit. Er lijken mogelijkheden te bestaan effectiever gebruik te maken van druk en drang voor de hulpacceptatie van plegers. In de aanbevelingen wordt hier verder op ingegaan.

Verder blijken er logistieke problemen te spelen die niet bevorderlijk zijn voor hulpacceptatie. De opzet van het huisverbod was om de pleger zo snel mogelijk, binnen de tien dagen van het huisverbod, in een hulptraject te krijgen. In de praktijk lijken er vertragende elementen (planningsproblemen) te bestaan, wat nadelig kan zijn voor de hulpacceptatie (de urgentie valt weg) en mogelijk leidt tot onnodige verlengingen van het huisverbod.

Professionals hebben verschillende gedachten over verlenging van het huisverbod. Sommigen zien het als extra ruimte om contact te kunnen leggen met de pleger, anderen zien verlenging juist als drempel, omdat het meer weerstand bij de pleger zou oproepen. Deze weerstand is een punt van aandacht: het THV blijkt 'slachtoffergevoelens' bij de plegers te versterken. Hierop komen we terug in de aanbevelingen (§ 4.3).

4.2 Discussie

De uitvoering van het strafrechtelijk traject en het THV (gevolgd door een strafrechtelijk traject) is een complexe taak, waarbij veel samenwerking en afstemming wordt verondersteld. Alle actoren zijn afhankelijk van een goede onderlinge informatievoorziening. Het is niet ondenkbaar dat in er deze brei van taken en verantwoordelijkheden wel eens iets misgaat dat invloed heeft op de 'eindgebruikers': plegers en slachtoffers c.q. uithuisgeplaatsten en achterblijvers. Het was niet de opdracht in dit onderzoek na te gaan of deze processen 'volgens het boekje' verlopen, wel wilden we achterhalen waar eventuele obstakels in het proces invloed hebben op de hulpacceptatie van plegers. Feit is dat er, vooral doordat de besproken aanpakken ten tijde van het onderzoek pas sinds enkele maanden operationeel waren, sprake was van 'kinderziektes'. Deze hebben wij, voor zover deze invloed hebben op hulpacceptatie, besproken in dit rapport. Het veld is duidelijk sterk in beweging, waardoor de situatie veranderlijk is.

Het strafrechtelijk traject (met een TOM zitting zes weken na het incident) is voor de pleger waarschijnlijk het helderste traject. Deze aanpak is ondubbelzinnig op de pleger gericht. Het huisverbod is voornamelijk op het slachtoffer gericht. Dat de pleger naast het huisverbod ook hulp krijgt aangeboden zouden we kunnen zien als opportunistisch enerzijds en 'fair' anderzijds. Opportunistisch omdat er van de gelegenheid gebruik wordt gemaakt zonder dat die daarvoor primair is gecreëerd. Fair omdat niet alleen de achterblijvers hulp krijgen aangeboden, maar de pleger ook. Niettemin blijkt het huisverbod ook tot verwarring te leiden; veel plegers ervaren het als straf en niet als afkoelingsperiode of maatregel ter bescherming van de achterblijvers. Een aanpak waarbij alle partijen tevreden worden gesteld, lijkt niet mogelijk.

In dit onderzoek hebben wij ons gericht op hulpacceptatie. Hulpacceptatie is een samenspel van invloeden vanuit externe en interne factoren, waarbij drang, extrinsieke motivatie en intrinsieke motivatie kernbegrippen zijn. Tegenhanger van hulpacceptatie is weerstand tegen hulpverlening en/ of behandeling. Echter, ook beperking van de autonomie kan een vorm van weerstand oproepen. Iemand die door politie wordt aangehouden en opgesloten, wordt beperkt in zijn autonomie. Het eventueel daaropvolgende huisverbod is ook een aantasting van iemands

autonomie. De formele drang die daar op volgt (of zoals wij voorstellen parallel met het huisverbod loopt, zie aanbevelingen) houdt ook een beperking van de autonomie in. De pleger die zich onder drang laat behandelen stelt niet zelf of in overleg de behandeldoelen vast. De behandeldoelen zijn hem opgelegd. Het type weerstand dat de inperking van de autonomie oproept wordt "*reactance*" genoemd (Menger & Krechtig, 2004). Behandelaren in de forensische context hebben daar veelvuldig mee te maken. De weerstand kan zich uiten in actief of passief verzet, schijnbetrokkenheid, strategische zelfpresentatie of ontkenning (van het delict). Dit type weerstand is normaal in situaties waarin de vrijheden van een persoon worden beperkt of bedreigd. Van belang is om hiervoor oog te hebben, zodat dit type weerstand wordt weggenomen voordat aan de acceptatie van hulp wordt gewerkt. In 4.3 worden hiervoor aanbevelingen geformuleerd.

Tot slot willen wij de methodologische beperkingen bespreken. Het gaat hierbij voornamelijk om de werving en selectie van geïnterviewden. Voor het krijgen van inzicht in redenen van weigering van participatie in een hulptraject, hadden wij plegers willen interviewen die niet hebben meegewerkt. Deze groep hebben wij helaas niet kunnen bereiken, en daarmee bleef onderzoeksvraag 1b onbeantwoord. Daarnaast hebben niet alle hulpverleningsinstanties meegewerkt aan het actief werven van plegers, waardoor we mogelijk een groep plegers hebben gemist. Omdat plegers aan de hand van hun kenmerken en problematiek worden verwezen naar een van de drie instanties die in Rotterdam plegerhulpverlening bieden, is het mogelijk dat zij ook andere motieven hebben gehad voor hulpacceptatie.

4.3 Aanbevelingen

In deze paragraaf brengen we opmerkingen en suggesties van de geïnterviewden over verbetering van de hulpacceptatie van plegers van huiselijk geweld puntsgewijs samen.

Integratie tijdelijk huisverbod en strafrechtelijk proces

De rode draad die door alle gesprekken met professionals heen loopt is de vaststelling dat het strafrechtelijke traject met het THV parallel zou moeten lopen. Niet eerst een THV en dan een strafrechtelijk traject, maar tegelijkertijd. Het is voor de plegers een helderder proces: een huisverbod plus een zitting over zes weken. Daarnaast wordt dan effectiever gebruik gemaakt van druk en drang ten behoeve van de hulpacceptatie van plegers. De reikwijdte van deze aanbeveling is beperkt tot de lichtere zaken, die in aanmerking komen voor een TOM zitting.

Bejegening

Doordat het huisverbod een fysieke scheiding aanbrengt tussen pleger en slachtoffer(s) ontstaat enerzijds ruimte voor 'hulp achter de voordeur', anderzijds worden symbolisch de *consequenties* van de door het huiselijk geweld ontstane situatie bij de uithuisgeplaatsten gelegd. De plegers ervaren deze maatregel als te eenzijdig op hen gericht, en hebben het gevoel dat zij niet worden 'gehoord'. Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in de motieven voor hulpacceptatie van plegers van huiselijk geweld, en in de rol van het THV hierbij. Het onderzoek

heeft laten zien dat het THV door de plegers als straf wordt ervaren en bij hen vooral weerstand oproept, en de acceptatie van hulp dwarsboomt. In de bejegening van plegers dient vanaf de eerste dag van het THV rekening te worden gehouden met dit gegeven, zodat de hulpacceptatie minder in het geding komt. Bij het wegnemen van weerstand tegen hulpverlening bij de plegers moet ook een ander type weerstand worden weggenomen, namelijk weerstand tegen de beperking van autonomie (*reactance*). Hieronder wordt dit toegelicht.

Beperking autonomie

In paragraaf 4.2 werd het begrip *reactance* geïntroduceerd. Om dit type weerstand weg te nemen adviseren Menger en Krechtig (2004), die vooral uitgaan van een reclasseringscontext, om voor de betrokkene een toekomstperspectief te schetsen waarin toename van de autonomie mogelijk is. Concreet zijn is hierin belangrijk. Het kan helpen de betrokkene te laten inzien welke keuzemogelijkheden er nog wel zijn. Ook is het van belang zoveel als mogelijk keuzevrijheid over te laten voor de pleger. Bij het maken van een afspraak voor een intake kan bijvoorbeeld meer dan nu het geval is rekening worden gehouden met de agenda van de pleger (zonder uiteraard de 10 dagen termijn te overschrijden).

Opvang van plegers met huisverbod

Het lijkt erop dat de meeste uithuisgeplaatsen erin slagen met behulp van informele steunsystemen gedurende 10 of 28 dagen onderdak te vinden. In een aantal gevallen (hoeveel is onbekend) zien mannen zich genoodzaakt zich te melden bij de nachtopvang. Zij kunnen dit als vernederend ervaren, en het kan bijdrage aan het slachtoffergevoel of gevoel van verongelijkheid. Het kan de weerstand tegen behandeling vergroten. Het kan lonen in het aanbod van nachtopvang een aanpassing te maken voor mannen die als gevolg van een huisverbod opvang zoeken. Van dit aanbod zou bijvoorbeeld alleen onder voorwaarde van hulpacceptatie (en betaling), gebruik kunnen worden gemaakt.

Tijdstip behandeling

Wanneer de tijdstippen van behandeling nog meer dan in de huidige praktijk in samenspraak met de pleger ingedeeld zouden kunnen worden, kan een drempel om hulp te accepteren weggenomen worden. De verwachting is dat het - vaker dan nu het geval is - aanbieden van de behandeling buiten kantooruren de hulpacceptatie van de plegers bevordert en de drop-out onder degenen die al hulp geaccepteerd hebben vermindert. Aan deze bezwaren is wat betreft de groepsbehandeling al grotendeels tegemoet gekomen door het Dok en De Waag.

Multi-problematiek

Veel plegers (en de gezinssystemen waar ze deel van uit maken) hebben te maken met meerdere problemen. Via de 'achterblijver' wordt hier door het ASHG en het Lokaal Team Huiselijk Geweld (LTHG) al op ingegaan. De pleger wordt voor bijkomende problematiek ook hulp aangeboden (bijvoorbeeld doorverwijzing naar de verslavingszorg voor middelenproblematiek, arbeidstoeleiding, financiële hulp), maar deze hulp zou nog sterker kunnen worden ingezet dan nu al het geval is. Aanpak van de sociale problematiek van de uithuisgeplaatsten is van belang vanwege twee mogelijke positieve effecten:

1. Het kan voor een blijvende verbetering van de (gezins-)situatie goed zijn om een breder pakket aan te bieden van hulp, dan enkel het aanpakken van het geweld.
2. Wanneer ook zou kunnen worden ingesprongen op de eventuele hulpvragen van de pleger zelf (bijv. schuldenproblematiek, werkloosheid) zou plegers meer inzichtelijk kunnen worden gemaakt dat er ook voor hen 'wat te halen valt' en dat ook naar hun problemen wordt gekeken. Een hulpverleningsaanbod als 'package deal' kan acceptatie en *compliance* vergroten van mensen die kampen met meerdere problemen.

Laagdrempeligheid

Aanmeldings- en verwijzingsprocedures zouden kunnen worden doorgelicht op toegankelijkheid. Behandelende instellingen zouden hun aanbod kunnen afstemmen op vrijwillige melders. Dit zou de drempel om binnen te komen kunnen verlagen. Door duidelijke (publieks)informatie te geven, weten plegers waar ze zich kunnen melden voor huiselijk geweld.

Informatievoorziening

Tijdens een crisis wordt nieuwe informatie niet altijd gemakkelijk en vaak selectief verwerkt. Dit geldt ook voor veel aangehouden plegers van huiselijk geweld, zeker met een huisverbod. Het is van belang dat de informatievoorziening aan de betrokkenen eenduidig en helder is, en wordt herhaald. Dit geldt uiteraard voor de procedure waarin iemand verzeild raakt, dat is het eerste belang. Daarnaast is het ook belangrijk helder te maken wat er voor iemand 'te halen valt'. Het strafrechtelijk traject is geënt op het vermijden van vervelende consequenties. In het behandeltraject valt iets te winnen. Hoewel het moeilijk blijkt plegers op de win-aspecten aan te spreken, is het van belang dit voortdurend, en zeker ook in het begin van het traject, onder de aandacht te brengen. Als zij door goede informatievoorziening mogelijkheden zien invloed op hun situatie uit te oefenen, zullen zij dit wellicht eerder aangrijpen. Hulpacceptatie is een mogelijkheid grip te krijgen op hun situatie, zowel strafrechtelijk als relationeel.

Een van de manieren om continuïteit in de informatievoorziening te realiseren is het 'aanwijzen' van een contactpersoon gedurende meerdere momenten in het traject. De medewerker van de crisisdienst zou bijvoorbeeld ook bij de intake van de behandelinstelling kunnen zitten. Dit heeft als bijkomend voordeel dat ook in het verhaal van de pleger continuïteit is; hij hoeft niet opnieuw zijn verhaal te doen. Ook voor de slachtoffers zou om dezelfde reden een vast contactpersoon wenselijk zijn.

Referenties

Boeie, H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen*. Den Haag: Boom Onderwijs.

Lucassen, P.L.B.J. & Olde –Hartman, T.C. (2007). *Kwalitatief onderzoek*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Memorie van Toelichting (2006). Kamerstukken II 2005/2006. 30 657, nr. 3.

Menger, A. & Krechtig, L. (2004). *Het delict als maatstaf. Methodiek voor werken in gedwongen kader* Amsterdam, SWP.

Ooyen-Houben, M. van, Roeg, D., Kogel, C.H. de, & Koeter, M. (2008). Zorg onder dwang en drang; een verkenning van mogelijkheden en grenzen. *Justitiële verkenningen*, 34, p. 11- 42.

Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology* 25, p. 54–67.

Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden (2008). Wet van 9 oktober 2008, houdende regels strekkende tot het opleggen van een THV aan personen wie een ernstige dreiging van huiselijk geweld uitgaat. *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*, 421, p 1-5.

Bijlage 1

Trajectbeschrijving tijdelijk huisverbod

Op 1 januari 2009 is in Nederland de Wet Tijdelijk Huisverbod (Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, oktober 2008) in werking getreden. Deze wet houdt in dat iemand die ernstig en onmiddellijk gevaar oplevert voor de veiligheid van anderen in het huishouden voor tien dagen uit huis geplaatst kan worden. Het huisverbod kan verlengd worden tot een periode van maximaal 28 dagen. De pleger mag in deze periode het huis niet in, en mag geen contact opnemen met de achterblijver(s). Het doel van de maatregel is om zo de veiligheid van de achterblijvers te waarborgen en een periode te creëren om maatregelen te nemen om de dreiging van huiselijk geweld weg te nemen. Het is een bestuursrechtelijke maatregel die door de burgemeester opgelegd kan worden. Het is volgens artikel 3 van de wet ook mogelijk om deze bevoegdheid te mandateren aan de hulpofficier van justitie. In de gemeente Rotterdam is de bevoegdheid gemandateerd aan de hulpofficier van justitie. In de gemeenten Barendrecht en Krimpen aan den IJssel, waar we ook contact hebben gehad met plegers, wordt het huisverbod opgelegd door de burgemeester. Het verlengen van een huisverbod kan alleen gedaan worden door de burgemeester.

Politie

De politie is vaak de eerst betrokken partij bij een incident van huiselijk geweld. Zij komen ter plaatse na een melding van huiselijk geweld. De dienstdoende agenten zullen de situatie beoordelen en kijken of er sprake is van een strafbaar feit. Voor de aanpak van huiselijk geweld heeft de politie in Rotterdam een werkinstructie gekregen. Zij kijken ook of het mogelijk is om de pleger een huisverbod op te leggen.

Voor het opleggen van een huisverbod zijn drie criteria waar naar gekeken dient te worden om de hulpofficier van justitie van het Openbaar Ministerie⁹ in te kunnen schakelen:

- 1) de pleger van het geweld moet ouder zijn dan 18 jaar
- 2) de pleger moet meer dan incidenteel in de woning te zijn
- 3) er moet sprake zijn van een zwaardere geweldszaak.

Als aan deze voorwaarden is voldaan, inventariseert de dienstdoende agent of de mogelijkheid bestaat om aan te houden, er mogelijk een kans is op herhaling op basis van het verhaal van het slachtoffer en of er sprake is van alcohol en/of drugsgebruik tijdens het incident. Vervolgens neemt de dienstdoende agent contact op met de hulpofficier van justitie om het Risicotaxatie-instrument Huiselijk Geweld (RiHG) af te nemen. Het traject dat kan leiden tot een huisverbod zal nu gestart worden. De politie zal de meldkamer bellen en doorgeven dat een huisverbodprocedure wordt opgestart. De meldkamer schakelt vervolgens het crisisinterventieteam van het CVD in en registreert de melding in het politiesysteem. De politie dient ook een melding te doen aan het Advies – Meldpunt Kindermishandeling (AMK), onderdeel

---

⁹ de hulpofficier van justitie is een opsporingambtenaar met bijzondere opsporingsbevoegdheden, geen lid van het Openbaar Ministerie.

van bureau Jeugdzorg, in het geval er kinderen bij het incident betrokken zijn om te onderzoeken of er sprake is van kindermishandeling.

In 80 tot 90 procent van de gevallen wordt de pleger aangehouden en wordt de hulpofficier van justitie ingeschakeld (interview politie Rotterdam Rijnmond). Als er niet wordt aangehouden is het alsnog mogelijk om eventueel een huisverbod op te leggen. Als de dienstdoende agent zelf het gevoel heeft dat er een kans op herhaling is dan mag de agent de hulpofficier van justitie ook inschakelen. Het beleid in Rotterdam is dat alleen tot een THV wordt overgegaan wanneer de pleger ook verdacht wordt van een strafbaar feit.

Tot slot is het de bedoeling dat de dienstdoende agent het gedeelte van het RiHG invult dat voor de politie bedoeld is. Dit RiHG wordt geregistreerd in HuisverbodOnline. De beschikbare informatie van de politie wordt besproken met de hulpofficier en de medewerker van het crisisinterventieteam.

Crisisinterventieteam van het CVD

Als de politie de pleger heeft meegenomen naar het bureau wordt er via de meldkamer contact opgenomen met een medewerker van het crisisinterventieteam (CIT). Dit team is een onderdeel van het CVD.

Het is de bedoeling dat de medewerker binnen een half uur bij de woning van de achterblijver arriveert. In de meeste gevallen is de politie al met de pleger naar het politiebureau. De crisismedewerker legt de achterblijver de procedure en de achtergrond ervan uit. In voorkomende gevallen spreekt de crisismedewerker ook met de kinderen. De achterblijver wordt gewezen op de rol van het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG) die de hulpverlening coördineert, en eventueel bureau Jeugdzorg. Het contact met Jeugdzorg wordt geregeld via het ASHG.

Vervolgens spreekt de crisismedewerker op het politiebureau met de pleger over de situatie. Ook hier is een goede informatievoorziening over de procedure belangrijk. Het doel van het gesprek is dat de crisismedewerker de uithuisgeplaatste pleger een hulpaanbod doet. Zij doen dit op basis van hun kennis, ervaring en inzicht. Concreet houdt dit in dat er een intakeafpraak gemaakt wordt bij een van de drie behandelende instanties. Tot slot vult de crisismedewerker het gedeelte van het RiHG invult dat bestemd is voor de hulpverlening. Ook deze gegevens komen in HuisverbodOnline te staan. Tenslotte gaat de CIT-medewerker in overleg met de hulpofficier van justitie over de situatie van de pleger en geeft zijn of haar inschatting over het al dan niet opleggen van een huisverbod.

Hulpofficier van justitie

In de wet Tijdelijk Huisverbod staat beschreven dat de burgemeester een huisverbod op kan leggen. Het is mogelijk om de bevoegdheden en taken die de burgemeester heeft binnen het huisverbod te mandateren aan de hulpofficier van justitie (artikel 3 Wet Tijdelijk Huisverbod). In Rotterdam is dit het gebeurd, en beslist de hulpofficier of er een huisverbod wordt opgelegd. In de Memorie van Toelichting (2006) staat dat het de bedoeling is dat de hulpofficier contact legt met

hulpverlenende instellingen. In Rotterdam is er voor gekozen om dit te laten doen door een apart crisisinterventieteam.

De hulpofficier beslist op basis van de informatie die de politie en het CIT hebben verzameld, of er een huisverbod wordt opgelegd. Nadat de crisismedewerker gesprekken met achterblijver en uithuisgeplaatste heeft gevoerd, en het hulpverlenersdeel van het RIHG heeft ingevuld, volgt een overleg met de dienstdoende agent en de hulpofficier van justitie. De hulpofficier vult op basis van deze informatie ook een geheel RIHG in en komt dan tot de beslissing om wel of niet een huisverbod op te leggen.

Als de hulpofficier een huisverbod oplegt, wordt er een beschikking uitgereikt aan de achterblijver en de uithuisgeplaatste. Het kan voorkomen dat de pleger in verzekering wordt gesteld. Dit betekent dat de pleger maximaal drie dagen op het politiebureau moet blijven om nader onderzoek te doen naar het incident. Daarnaast informeert de hulpofficier ook de burgemeester dat er een huisverbod is opgelegd. Als hij geen huisverbod oplegt zal er in overleg met de dienstdoende agent gekeken worden of de pleger nog wel in verzekering gesteld moet worden. Als de pleger niet in verzekering wordt gesteld, is het mogelijk om naar huis terug te keren. Het hulpaanbod voor de pleger blijft bestaan en is het mogelijk zich te melden bij een van de hulpverleningsinstanties, waar de medewerker van het CIT een intakeafpraak voor heeft gemaakt.

Risicotaxatie-instrument Huiselijk Geweld:

Een belangrijk onderdeel in het traject van het THV is het gebruik van het Risicotaxatie-instrument Huiselijk Geweld (RIHG). Het instrument wordt gedeeltelijk ingevuld door de medewerker van de crisisdienst, de dienstdoende agent en in zijn geheel door de hulpofficier van justitie. Het instrument bestaat uit drie screeningsonderdelen. Met de informatie uit de gesprekken met betrokkenen gaat de crisismedewerker naar de hulpofficier en beargumenteert waarom er wel of niet een huisverbod zou moeten komen. De hulpofficier van justitie vult vervolgens op basis van deze informatie het gehele RIHG in. De drie screeningsonderdelen leiden tot een eindoordeel. Dit eindoordeel geeft aan of er een huisverbod moet worden opgelegd. Wanneer het resultaat van een van de drie onderdelen leidt tot een hoog risico, zal er een huisverbod opgelegd worden.

De drie ingevulde RIHG's komen in een landelijk 'web based' registratiesysteem voor het huisverbod te staan (HuisverbodOnline). Voor de betrokken instanties (politie, de hulpofficier van justitie, het crisisinterventieteam en het ASHG) is het mogelijk om te zien op basis van welke argumenten er tot een huisverbod is gekomen. Verder wordt er informatie opgenomen over een eventuele verlenging van het huisverbod.

Advies – en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG)

De rol van het Advies – en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG) bij de uitvoering van de Wet Tijdelijk Huisverbod is die van informatieverzamelpunt en het opstarten van de hulpverlening voor het slachtoffer. Het ASHG is onderdeel van de GGD Rotterdam.

De huiselijk geweld melding in het politiesysteem wordt automatisch doorgestuurd naar het registratiesysteem van het ASHG (e-Vita). Als de beslissing wordt genomen een huisverbod op te leggen, wordt dit ook in e-Vita worden geregistreerd. Daarnaast bestaat er sinds het intreden van de Wet Tijdelijk Huisverbod ook HuisverbodOnline, waarin de opgelegde huisverboden worden geregistreerd. ASHG heeft toegang tot dit registratiesysteem. De casemanagers zorgen ervoor dat er een dossier wordt opgebouwd over de bij het incident betrokken personen. In het dossier wordt ook de voortgang in het traject van de pleger vastgelegd. Deze informatie (o.a. of de pleger contact heeft opgenomen met de achterblijver(s) en of er gebruik is gemaakt van het hulpverleningsaanbod) wordt gebruikt bij het adviseren van de burgemeester over het al dan niet verlengen van het huisverbod.

Daarnaast zet het ASHG binnen enkele dagen de hulpverlening in gang voor het slachtoffer. Het slachtoffer kan terecht bij bijvoorbeeld Slachtofferhulp of Algemeen Maatschappelijk Werk. In het geval dat er kinderen bij de zaak zijn betrokken, zullen zij contact opnemen met bureau Jeugdzorg om er voor te zorgen dat er ook eventueel hulp geboden kan worden aan de kinderen (traumaverwerking).

Burgemeester

De burgemeester heeft volgens de wet als enige de bevoegdheid om het huisverbod van een pleger te verlengen tot 28 dagen. De beslissing wordt genomen op basis van het ASHG advies. Als de dreiging van het geweld tegen de achterblijvers (of het vermoeden daarop) blijft bestaan, dan kan de burgemeester het huisverbod met 18 dagen verlengen. Wanneer hier geen sprake van is, zal het huisverbod niet verlengd worden en kan de pleger naar huis terugkeren.

Bijlage 2

Trajectbeschrijving strafrechtelijk traject, pilot district 9 en 10

Op 1 maart 2008 is in politiedistricten 9 en 10 een pilot project gestart met een aangepast traject van de strafrechtelijke aanpak huiselijk geweld. Het belangrijkste verschil met de reguliere strafrechtelijke procedure is dat voor lichtere zaken, de pleger binnen zes weken moet verschijnen op een TOM-zitting. TOM staat voor Taakstraf Openbaar Ministerie. Binnen de reguliere aanpak moet de pleger voor de politierechter verschijnen. De termijnen waarbinnen de pleger in de reguliere aanpak voor komt zijn veel langer, ongeveer tussen de zes en negen maanden.

De betrokken partijen bij de pilot strafrechtelijke aanpak zijn de politie, het Openbaar Ministerie, de Reclassering, het ASHG, en drie hulpverleningsinstanties (CVD, de Waag en het Dok). In deze aanpak is dus geen sprake van een crisisinterventieteam. In de strafrechtelijke aanpak doet de Reclassering de pleger een hulpaanbod. De focus van deze aanpak ligt op de pleger van het huiselijk geweld. De rol van het ASHG is daarom beperkter. Zij geven enkel door waar de pleger zich bevindt en onderhouden verder geen contact met de pleger.

Reclassering

De politiemelding van het incident wordt automatisch doorgestuurd naar het registratiesysteem e-Vita. Het ASHG neemt contact op met het Screeningsteam Huiselijk Geweld van de Reclassering (meestal vroeghulp genoemd). De rol van de Reclassering in het proces begint als de politie de pleger naar het bureau heeft gebracht. Zij komen alleen in het geval er géén huisverbod is opgelegd door de hulpofficier én de pleger in politiedistrict 9 of 10 woont.

De medewerker van de vroeghulp gaat in gesprek met de pleger en zal met een hulpaanbod komen voor een van de hulpverleningsinstanties. Daarnaast wordt de pleger het strafrechtelijke traject geschetst. De pleger heeft een zogenoemde TOM-zitting in het verschiet. De vroeghulpmedewerker wijst de pleger erop dat acceptatie van hulp zijn positie ten overstaan van de officier van justitie versterkt. In het geval de vroeghulp niet in staat is de pleger op te zoeken op het politiebureau, zal de pleger een uitnodiging krijgen om zich binnen tien dagen te melden bij de Reclassering voor een intakegesprek. Het is de bedoeling dat de pleger zo snel mogelijk de behandeling start.

In dit traject heeft de Reclassering ook een coördinerende rol. Zij levert adviesrapportages aan de officier van justitie over de voortgang van de behandeling van de pleger bij een van de hulpverleningsinstanties.

Openbaar Ministerie

De plegers van huiselijk geweld in de districten 9 en 10 zullen zich binnen zes weken moeten melden bij de officier van justitie voor een TOM-zitting.

Tijdens deze zitting zal de Reclassering ook aanwezig zijn. Zij dienen na te gaan of de pleger het hulpverleningstraject is aangegaan en zo ja, wat daar de stand van zaken is. Als de pleger in behandeling zit en deze blijft volgen zal de officier van justitie dit meewegen in zijn oordeel. Als de pleger zich aan de afspraken heeft gehouden zal de officier van justitie in de meeste gevallen een voorstel doen tot voorwaardelijk sepot. Dit houdt dat de pleger een proeftijd krijgt van twee jaar en zich dient te houden aan de opgelegde voorwaarden, meestal het af maken van het behandeltraject. Als dit aanbod door de pleger wordt geweigerd, wordt hij doorverwezen naar de politierechter die hem waarschijnlijk een werkstraf oplegt.

In het geval dat de pleger niet bezocht is door de vroeghulp op het politiebureau of wanneer dat de pleger de hulpverlening niet geaccepteerd heeft, zal tijdens de TOM-zitting opnieuw een hulpaanbod gedaan worden door de officier van justitie. Dit hulpaanbod is op basis van het advies van de Reclassering die met de pleger een intakegesprek heeft gehad.

In het geval dat er ernstig geweld gebruikt is of de pleger niet komt opdagen bij de TOM-zitting, is het ook mogelijk dat de pleger zich direct moet verantwoorden bij de politierechter of de meervoudige kamer. Ook bij deze zittingen zal rekening worden gehouden met de voortgang van de behandeling.

Bijlage 3 Betrokken hulpverleningsinstanties

Het CVD, De Waag en het Dok zijn in Rotterdam de drie behandelende instanties die plegerhulptrajecten aanbieden in het kader van de aanpak van huiselijk geweld. Tijdens het gesprek met de pleger heeft de crisismedewerker of de medewerker van de vroeghulp een hulpaanbod gedaan bij een van deze drie instanties. De behandelaren houden een plaats in de agenda vrij voor de intake van de plegers. Elke behandelende instantie heeft intake tijden voor een bepaalde dag.

CVD

In eerste instantie is het CVD bedoeld voor de lichtere gevallen van plegers van huiselijk geweld. Naast het incident van huiselijk geweld, kan er sprake zijn van (psycho-)sociale problematiek. Wanneer er indicaties zijn van (ernstige) psychiatrische problematiek kan het CVD de pleger door verwijzen naar het DOK of de Waag. Het CVD biedt de pleger een individuele behandeling aan die 10 – 12 sessies duurt.

De Waag

De Waag is een ambulante forensische polikliniek. Zij bieden plegerhulptrajecten voor plegers met meer psychiatrische problematiek. De Waag biedt de pleger een groepsbehandeling, maar betreft daarnaast ook de partner en eventuele kinderen bij de behandeling. De pleger kan na een huisverbod weer terug keren naar huis en daarom is hier volgens De Waag aandacht voor nodig. Dit wordt de begeleide terugkeer genoemd. De groepsbehandeling omvat 10 – 12 sessies.

Het Dok

Het Dok is een ambulante Forensische polikliniek, die plegerhulpverlening biedt aan plegers van huiselijk geweld met psychiatrische en/of persoonlijkheidsproblematiek. Voor mensen die bij het Dok aangemeld worden, is er direct hulp mogelijk in de vorm van een Instroomgroep Huiselijk Geweld (IHG), waarbinnen de module impulscontrole en de time out procedure een belangrijk onderdeel zijn. Parallel aan de IHG vindt een intakegesprek plaats met een daaruit volgend behandeladvies. Wanneer er nog contact is met de partner en/of kinderen, dan worden deze bij de behandeling betrokken (partner-relatie therapie en / of systeemgesprekken). Wanneer er geen partner meer is (de relatie is uit), dan stroomt de dader door naar een vaste Therapiegroep Huiselijk Geweld, die ongeveer een jaar duurt. In geval van een THV wordt nagegaan of en zo ja, hoe de dader kan terugkeren naar de partner / het gezin (begeleide terugkeer). Mocht een groepsbehandeling niet mogelijk zijn, dan vindt de daartoe geëigende en geïndiceerde individuele (medicamenteuze) behandeling plaats. Ook eventuele psychosociale problematiek wordt als vast onderdeel in de behandeling meegenomen door PIT-verpleegkundigen (Psychiatrische Intensive Thuiszorg) en een arbeidstoeleider.